

Universitat Oberta de Catalunya
Estudis de Dret i Ciències Polítiques
Grau de Criminologia

L'AUTÒPSIA PSICOLÒGICA EN L'HOMICIDI D'AUTOR DESCONEGUT

**El vincle víctima-victimari: la rellevància del perfil
victimològic per confeccionar el perfil criminal de
l'homicida desconegut**

Rubén Moré Rodríguez

Treball Final de Grau
Directora de TFG: Carolina Fernández Alejo
Curs 2016-17

AGRAÏMENTS

Estudiar el grau de criminologia a la UOC ha estat una de les experiències més boniques i gratificants que he tingut a la meva vida malgrat l'esforç que ha suposat, el qual mai ha suposat una càrrega, sinó, tot al contrari, un plaer. Puc afirmar que estimo aquesta ciència i que treballar en allò que m'apassiona em faria molt feliç. Si tot va bé, aquesta aventura acaba però espero que engegui nous camins i somnis criminològics. Vull dedicar aquests sis anys d'esforç als meus pares, la meva iaia allà on estigui i especialment a la meva parella pel seu suport incondicional. Per últim, però no menys important, a tots els/les professors/es que he tingut durant aquests anys que gràcies a la seva saviesa he pogut aprendre tot el que sé, i particularment a la Carolina, la meva Directora del TFG, per la seva professionalitat, amabilitat i guiar-me en aquest difícil repte del perfil victimològic.

RESUM

Històricament, la majoria de la recerca en la investigació criminal s'ha focalitzat en el victimari i *l'iter criminis* en detriment de l'estudi de la víctima i *l'iter victimae*. No obstant, atenent a l'auge de la victimologia forense, la Psicologia Criminal en l'àmbit del perfil criminològic ha pres més atenció al perfil victimològic, el qual constitueix l'estudi exhaustiu en termes retrospectius de tota la informació disponible de la víctima, en aquest cas no supervivent i d'homicidi d'autor desconegut, mitjançant la reconstrucció dels seus trets de personalitat, entre d'altres característiques i aspectes, a través del seu entorn pròxim i des d'aquí transitar per la seva història de vida i els moments anteriors al seu decés. Aquesta eina s'empra tant a través del perfil criminal ja que resulta una de les seves metodologies, com a partir de l'autòpsia psicològica que es pot entendre com un mètode indirecte de la perfilació. El crim constitueix la trobada entre víctima i victimari (parella penal) constituint-se una espècie de vincle entre ambdós. Atenent a aquest lligam, la premissa bàsica sobre la qual es basa el perfil victimològic és el fet que coneixent a la víctima es pot conèixer al seu victimari fruit de la seva evidència conductual en l'escena del crim. Malgrat les seves potencialitats i avenços, existeixen límits que no s'han superat i un insuficient nivell d'ús, nombre d'estudis i recerques que mesurin la seva precisió pràctica.

Paraules clau

Perfil victimològic, autòpsia psicològica, perfil criminològic, homicidi, homicida, víctima, victimari, agressor, criminal, retrospecció, perfilació, evidència conductual, psicologia criminal, investigació criminal, victimologia forense.

ABSTRACT

Historically, most of the research on Criminal Investigation has focused on the offender and the *iter criminis* in detriment of the study of the victim and the *iter victimae*. However, in response to the rise of the Forensic Victimology, the Criminal Psychology in the field of the Criminal Profiling has taken more attention to Victimological Profile, which constitutes the comprehensive study in retrospective terms of all available information from the victim, in this case non survivor and murdered by an unknown author, by reconstructing their personality traits and other related features through their immediate environment and from there travel to their life story and the prior moments to their death. This technique is used by the Criminal Profile as it is one of their methodologies, such as by the Psychological Autopsy that can be understood as an indirect method of profiling. The crime is the encounter between the victim and the perpetrator becoming such a sort of link between both of them. In response to this bond, the basic premise on which is based the Victimological Profile is that knowing the victim can be known their perpetrator because of their behavioral evidence in the crime scene. Despite its potential and progress, there are limits that have not been achieved as well as an insufficient level of use, number of studies and research in order to measure their practice accuracy.

Keywords

Victimological Profile, Psychological Autopsy, Criminal Profiling, murder, victim, offender, perpetrator, criminal, murderer, retrospection, profiling, behavioral evidence, Criminal Investigation, Criminal Psychology, Forensic Victimology.

ÍNDEX

CAPÍTOL 1. INTRODUCCIÓ	5
CAPÍTOL 2. ESTAT ACTUAL DE LA QÜESTIÓ	6
2.1 LA UBICACIÓ CONCEPTUAL DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC.....	6
2.2 EL PERFIL CRIMINAL.....	6
2.3 L'ESTAT DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC.....	11
CAPÍTOL 3. DISSENY METODOLÒGIC	12
3.1 HIPÒTESIS GENERAL I ESPECÍFIQUES.....	12
3.2 TIPUS D'INVESTIGACIÓ I METODOLOGIA DE RECERCA.....	13
3.3 TÈCNiques I FONTS DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ.....	13
3.4 OBJECTIUS GENERAL I ESPECÍFICS.....	14
CAPÍTOL 4. CONTINGUT DE LA REVISIÓ DOCUMENTAL	14
4.1 ASPECTES VICTIMOLÒGICS.....	14
4.2 LA VIOLÈNCIA INTERPERSONAL I LA MORT VIOLENTA.....	17
4.3 L'EVIDÈNCIA CONDUCTUAL O PSICOLÒGICA.....	17
4.4 EL PERFIL VICTIMOLÒGIC EN L'HOMICIDI D'AUTOR DESCONEGUT I LA SEVA RELLEVÀNCIA EN LA PERFILACIÓ CRIMINAL DEL VICTIMARI.....	18
4.4.1 EL CONCEPTE DE PERFIL VICTIMOLÒGIC I LA SEVA IMPORTÀNCIA.....	18
4.4.2 EL VINCLE VÍCTIMA-VICTIMARI.....	19
4.4.3 LA CONFECCIÓ DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC.....	22
4.4.4 EL PERFIL VICTIMOLÒGIC EN ELS HOMICIDIS SERIALS.....	29
4.4.5 ELS MÈTODES I MODELS AMB COMPONENT VICTIMOLÒGIC.....	30
4.4.6 LÍMITS DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC.....	31
CAPÍTOL 5. RESULTATS DE LA REVISIÓ DOCUMENTAL	32
5.1 OBSTACLES I POTENCIALITATS DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC.....	32
5.2 ÚS I PRECISIÓ DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC.....	33
CAPÍTOL 6. CONCLUSIONS	38
BIBLIOGRAFIA	42
ANNEXOS	45

CAPÍTOL 1. INTRODUCCIÓ

El tema de recerca es focalitza en l'**autòpsia psicològica** (AP, en endavant) en l'homicidi d'autor desconegut i el corresponent **perfil victimològic** (PV, en endavant) com a recurs de la investigació criminal per confeccionar el **perfil criminal** (PC, en endavant) del victimari. És evident que la víctima d'un homicidi no pot facilitar el seu testimoniatge per esclarir el delicte. No obstant, l'AP amb el pertinent PV pot atorgar una informació que en alguns casos podria ser determinant sobre les circumstàncies del fet delictiu o de l'autor. Un dels motius d'iniciar aquesta recerca és la menor notorietat que se li ha atorgat al PV a favor d'altres metodologies de PC on la majoria d'estudis acostumen a donar la rellevància al perfil de l'agressor en detriment del de la víctima. De fet, la recerca s'ha focalitzat històricament en el victimari i *l'iter criminis*, on en el cas del PC, la investigació presenta un pes majoritari en l'estudi del perfil del criminal a partir d'una metodologia més directa (l'escena del crim, el seu *modus operandi* (MO, en endavant), la seva signatura i el seu perfil geogràfic) en detriment de l'estudi del perfil de l'agressor a partir de la víctima, el qual constitueix una metodologia més indirecta a través de la ciència victimològica, *l'iter victimae*, l'AP i el PV. Un segon motiu és la intenció de mostrar la rellevància que presenta l'AP, i el PV, atenent al fet que conèixer a la víctima pot facilitar conèixer el seu homicida. El **perfil ideogràfic de la víctima** (PV) és l'estudi retrospectiu de totes les dades biològiques i psicosocials de la víctima mitjançant la reconstrucció dels seus trets de personalitat a través del seu entorn pròxim i des d'aquí transitar per la seva història de vida. Quant als continguts, s'exposa l'estat i ubicació conceptual del PV en el capítol *Estat actual de la qüestió* i en el capítol *Contingut de la revisió documental* és on es desenvolupa el seu marc teòric. De forma posterior s'analitzen els resultats de la recerca documental, a més de les pertinents propostes i conclusions del treball. Quant als límits, atenent a les restriccions d'extensió i temps pertinents no es podrà aprofundir sobre elements generals d'interès del PC i de l'AP incloent els diversos mètodes i models de recollida d'informació, on s'inclou el PV. També suposaran uns límits la poca recerca existent o publicada que hi ha sobre l'AP i el PV en l'homicidi en comparació amb la resta d'elements que

configuren la metodologia del PC. A més, el PC és un mètode relativament recent. I tanmateix, l'AP es troba molt més focalitzada en la mort etiològica per suïcidi en detriment de la d'homicidi. Malgrat aquestes limitacions es revisarà i s'aportarà de forma rica informació sobre el concepte del PV juntament amb el seu desenvolupament teòric (història, estat actual, contingut, etc.), aplicació, mètodes de recollida d'informació, límits, entre d'altres elements rellevants.

CAPÍTOL 2. ESTAT ACTUAL DE LA QÜESTIÓ

2.1 LA UBICACIÓ CONCEPTUAL DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC

L'anàlisi del PV constitueix l'objecte d'estudi del treball, el qual, s'empra tant a través del PC com a metodologia, com a partir de l'AP com a mètode indirecte de la perfilació ja que entre les seves aplicacions també hi és present la facilitació del PC de l'homicida a partir de la caracterització de la víctima i de les circumstàncies i causes de la seva mort. Tant l'AP com el PC formen part de les avaluacions psicològiques reconstructives (Ogloff i Otto, 1993). La **investigació criminal** instaura recursos, mètodes i processos científics en l'actuació policial amb el fi de recopilar indicis per esclarir el crim i conèixer al seu autor (López i Gómez, 2000) i emprar-los com prova judicial (Dienstein, 2005). La Psicologia Jurídica analitza la conducta humana per auxiliar al sistema legal (Small, 1993) i la Psicologia Forense cerca, estudia i presenta l'evidència amb fins judicials (Gudjonsson i Haward, 1998). Un dels àmbits d'actuació de la Psicologia Jurídica Penal és la **Psicologia Criminal** (Muñoz et al., 2011) que instaura el saber psicològic en les tasques policials operatives, amb el fi, entre d'altres, de col·laborar en la resolució dels crims des de l'estudi dels PC (Kocsis, 2009).

2.2 EL PERFIL CRIMINAL

El **perfil criminal** (PC) es tracta d'una eina forense que, en base a l'estudi de les evidències físiques que deixa el victimari en la víctima i l'escena del crim, auxilia la investigació criminal efectuant reflexions i raonaments sobre el perfil de l'autor del delictes, en general desconegut, en termes demogràfics, físics, sociopsicològics, geogràfics, econòmics, etc. (Ainswoth, 2001; Garrido, 2002). Encara que pot ser emprat en qualsevol forma delictiva, principalment serial,

atenent al seu substancial cost humà i tècnic, es reserva en casos on les eines policials clàssiques són insuficients, especialment en els delictes violents més greus com són els homicidis i agressions sexuals serials efectuats per autor desconegut i de significativa repercussió mediàtica. L'objecte d'estudi del treball es focalitza en la **fase d'investigació policial** on el principal objectiu del PC no és identificar al victimari, sinó facilitar dades sobre l'autor del delicte per tal d'estrènyer el cercle de sospitosos, afavorir la seva captura i esclariment del crim, i eludir l'obstaculització de la investigació policial subministrant hipòtesis i noves línies d'investigació. En canvi, el seu principal fi en **fase de judici oral** és auxiliar a l'Administració de Justícia per tal d'esclarir la culpabilitat de l'encausat a través de l'anàlisi psicològica del criminal, la víctima i l'escena del crim. Com assenyala Turvey (2008), el PC és científic quan s'ha elaborat en base al **mètode científic** a partir de l'observació, confecció d'hipòtesis i pertinent experimentació per tal de verificar-les. És a dir, a partir de deduccions amb fonament lògic en base a evidències contrastables i degudament provades, on les hipòtesis han de ser validades i replicades. Segons González et al. (2015), l'aportació més rellevant de la Psicologia Criminal és la tècnica de confecció de PC que integra **quatre modalitats** (inductiva, deductiva, geogràfica i indirecta).

- La primera modalitat de PC és el **mètode inductiu** (perfil d'agressors coneguts) sota l'escola de la Psicologia Investigadora (Canter, 1993). S'elabora el PC emprant un raonament basat en la correlació, equiparació, experiència i metodologia estadística. Com exposa Thornton (en Turvey, 2008), es tracta d'un mètode d'investigació de patrons de conducta, on a través d'entrevistes, observació, informes, etc. (Ressler, 1999) es confeccionen els perfils avaluant i extraient els trets característics particulars dels criminals coneguts (principalment de la població carcerària) i es generalitzen sota patrons comuns (d'allò concret (observació) a allò general (premissa)). El seu màxim representant és **David Canter**, creador d'aquest mètode, expert en psicologia ambiental i en metodologia experimental, inductiva i estadística. Critica el mètode deductiu en considerar que es basa en suposicions derivades de l'experiència policial i mostres esbiaixades i parcials.

- El **mètode deductiu o clínic** (perfil d'agressors desconeguts) avalua i efectua inferències sobre el subjecte d'estudi obviant la conducta de la resta de victimaris ja que passa d'un prisma general a un de concret elaborant el PC de l'agressor usant un raonament basat en les evidències forenses de l'escena del crim del cas d'estudi. S'ha de contrastar aquests perfils amb els resultants d'un mètode inductiu quant a comportaments delictius anàlegs (Turvey, 1999). El seu precursor va ser el psiquiatre **James Brussel** en elaborar el primer PC (*el boig de les bombes*) a partir de l'experiència, raonament deductiu i càlcul de probabilitats. A més, el criminòleg **Robert K. Ressler** és un dels seus principals exponents i el creador amb la seva Unitat de la *Federal Bureau of Investigation* (FBI, en endavant) del PC deductiu amb metodologia més sistemàtica.

- La tercera modalitat és el **mètode/perfil geogràfic**. En base a la criminologia ambiental (Brantingham et al., 1984), es focalitza en l'anàlisi de la conducta i trets geogràfics del criminal, és a dir, com a partir de l'escena del crim (Rossmo, en Homant, 1998) es pretén identificar els itineraris i llocs on intervé, el seu possible punt d'ancoratge i/o lloc de residència, i la seva aptitud de moviments.

- **L'autòpsia psicològica (AP)** o mètode indirecte és l'anàlisi retrospectiva i indirecta (reconstrucció *post mortem*) de les circumstàncies més notòries de la vida i personalitat de la víctima abans del seu decés (García-Pérez, 1998) assolint una comprensió psicològica total de qui era, per tal (Ebert, 1991; entre d'altres): **a)** d'esclarir la forma i causa d'una mort de causa ambigua (**NASH**: natural, accidental, suïcida i homicida) (García-Pérez, 2007); **b)** determinar l'instant, mecanisme i circumstàncies de la mort; **c)** conèixer la seva situació i estat mental abans del seu decés i vincular-ho amb el crim, fet que permetrà entendre el paper de la seva personalitat (Jiménez, 2001) i possible participació (Annon, 1995; Werlang i Botega, 2003; entre d'altres) respecte a la seva pròpia mort; i **d)** oferir suport terapèutic al seu entorn en esclarir la mort. Encara que l'àmbit del suïcida i la seva prevenció és el terreny d'aplicació major desenvolupat en l'AP, aquesta presenta una àmplia aplicabilitat en diversos camps destacant, atenent a l'objecte d'estudi del treball, la determinació del PC

de l'homicida a través de la caracterització de la víctima permetent estrènyer el cercle de sospitosos. L'AP ha de versar almenys sobre el següent **contingut genèric** sobre la víctima: **a)** examen de l'escena de la mort; **b)** identificació i història vital; **c)** trets demogràfics; **d)** estat físic (malalties, medicaments, drogues) i mental (personalitat i estat emocional, cognitiu, psicològic i psicopatològic); **e)** conflictes, pressions, reaccions a l'estrès i motivacions; **f)** circumstàncies contextuais i de vida (estil de vida, hàbits, *hobbies*, plans, canvis recents, entorn i relacions interpersonals, llocs habitats i transitats i històrics diversos); **g)** factors de risc suïcida, heteroagressiu o d'accidentalitat; **h)** condicions i estat psicopatològic en moments previs i en l'instant del decés (relació cronològica per llocs i hores, vincle amb victimari, armes, consum de substàncies, etc.); i **i)** altres com antecedents (policials, penals i penitenciaris). En l'AP s'ha de recollir, analitzar i discutir les dades de forma objectiva, fiable i vàlida a través d'una metodologia integral quantitativa i qualitativa finalment plasmada en un informe. Com més quantitat de fonts i major interrelació entre elles, millors resultats s'obtidran calent com a mínim dues fonts per tal d'encreuar dades. Hi ha tres tipus de fonts: **a) personals** (entrevistes obertes a l'entorn pròxim no només familiar); **b) documentals** (informals com documents i efectes personals (notes, obres, diaris...) i formals com informes, registres i expedients oficials); i **c) proves diagnòstiques i tests estandarditzats d'avaluació** com la llista de verificacions de criteris com l'Escala d'intent de suïcidi i instruments estructurats amb taules de baremacions com l'*Operational Criteria for the Determination of Suicide* (OCDS) i la *Semi-Structured Interview for Psychological Autopsy* (SSIPPA) sent la més útil i emprada requerint-se fer sota condicions rigoroses i 2-3 mesos després del decés de la víctima.

A continuació es mostren, segons Garrido (2006), la diversa **metodologia** que constitueix el contingut i fonament del PC.

- La primera metodologia és **l'escena del crim**. És el context on succeeix el crim i on agressor i víctima s'interrelacionen ja que atenent al principi de transferència de Locard (1928, citat per Garrido, 2006), quelcom d'ambdós

quedarà traspassat a l'altra, i en la mateixa escena, resultant una empremta física forense objecte d'observació, recollida i estudi en termes psicològics i conductuals. Així, suposa l'anàlisi des d'un prisma psicològic de les evidències físiques forenses trobades, les quals poden ser biològiques, lofoscòpiques, de fibres i de trets, i permet efectuar inferències sobre els trets del criminal.

- Una segona és el **modus operandi** (MO) del criminal. El MO engloba la conducta (mètode, tècniques i decisions) que emprà aquest per cometre el crim, on el PC extraurà informació diversa sobre ell (trets psicològics, aptituds criminals, vincle amb la víctima i aproximació a aquesta, forma de delinquir, familiaritat amb l'escena del crim, etc.). És d'índole funcional ja que són accions per protegir la seva identitat, completar reeixidament el delicte i afavorir la seva fugida. És dinàmic en el temps, va variant a mesura que va delinquent. Pot ser classificat en baix o alt risc depenent de la seva planificació, aptitud i precaució.

- La tercera metodologia és la **signatura** del victimari permetent conèixer perquè el criminal delinqueix (Garrido i López, 2006), què vol expressar amb el crim i quines són les seves necessitats psicològiques i emocionals que pretén satisfer amb el crim (profit, control, ira, venjança, sadisme, etc. (Turvey, 2008; Skrapec (en Sanmartín i Raine, 2002))). Es diferencia del MO en comportar un temps addicional; és estàtica i per tant més útil per vincular crims; no és indispensable per finalitzar el crim; està vinculada amb necessitats, emocions o fantasies; és més visceral; i comporta interrelacions amb la víctima o altres.

- Una quarta és l'**anàlisi geogràfica**. A més d'un mètode/modalitat de PC en si mateix es tracta també d'una metodologia. Ja s'ha explicat anteriorment, només emfatitzar en el fet que atenent a diverses teories (llei cost-benefici, activitats rutinàries (Cohen et al., 1979), consistència espacial (Canter, 1993) i del cercle (Canter et al., 1993)), els criminals delinqueixen en base als seus mapes mentals (Bell et al., 1996), és a dir, en zones que coneixen, al voltant del seu punt d'ancoratge, i on realitzen les seves activitats rutinàries (coincidint víctima-agressor) perquè així se senten més segurs, els resulta més senzill cercar les

seves víctimes i escapar-se si escau (Homant, 1998; Jiménez, 2006), fet útil per conèixer on poden viure, actuar i on se'ls ha de buscar.

- La darrera és **l'anàlisi victimològica**. Ja s'ha explicat l'AP, on un dels seus fins és perfilar a l'homicida a partir de l'anàlisi dels trets de la víctima. Aquest perfil victimològic (PV) constitueix l'objecte d'estudi del present treball en el que s'hi aprofundirà. La victimologia, com a ciència que explica el rol que juguen les víctimes en el crim, pot resultar rellevant per elaborar el PC ja que el fet de saber de la víctima pot permetre conèixer al seu agressor i el vincle entre ells. El PV s'emmarca dins del PC (com a metodologia) i de l'AP (com a mètode).

2.3 L'ESTAT DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC

S'exposen els diversos estats del PV des del seu naixement, antecedents i actualitat. Atenent a la seva ubicació conceptual es referirà també al PC i AP.

El **PC** com a metodologia sistemàtica és relativament actual sorgint per part de la Unitat de Ciències del Comportament de l'FBI a Quàntic (EUA) al 1979 per part del Projecte d'Investigació de la Personalitat Criminal (PIPC) on Ressler i el seu equip van sistematitzar patrons de conducta criminal en base a dades recollides d'entrevistes a criminals, familiars, personal carcerari i metges. El PC neix amb la intenció de descriure els trets més destacats dels assassins o violadors en sèrie desconeguts o no registrats relacionats amb els delictes més violents, complicats i estranys i així estrènyer el cercle de sospitosos. La tècnica un cop desenvolupada i teoritzada comença a ser objecte de formació en els cossos policials, a emprar-se en altres processos policials i àmbits, a usar-se com a base per elaborar teories criminològiques d'índole psicològica i a difondre's com a eina d'investigació policial a la resta de cossos policials d'EUA (Ressler i Shachtman, 2005). Els antecedents d'intentar determinar els trets d'un criminal desconegut, atenent a l'evidència conductual que plasma l'escena del crim, esdevé des de fa anys. A la [figura 1 de l'annex A](#) s'exposen els models i referències històriques més coneguts sobre el PC. I a la [figura 2 de l'annex A](#) s'efectua una comparativa entre diversos països sobre el seu ús.

Quant a l'**AP**, encara que als anys 30 del S. XX es va emprar una anàlisi psicològica retrospectiva per tal d'explicar l'auge de suïcidis a Nova York, i en altres països, la doctrina majoritària exposa que l'AP va néixer al 1958 a EUA quan Robert Litman va començar a emprar-la en termes pericials en *Los Angeles Suicide Prevention Center* (LASPC, en endavant) com una necessitat per determinar l'etiologia mèdic-legal de morts violentes ambigües resultant-ne insuficient l'ús de l'autòpsia mèdic-legal. No obstant, no va ser fins el 1961 quan Shneidman i Farberow, en base a les aportacions de Litman i en cooperació amb l'LASPC, que van crear el terme *Autòpsia Psicològica* com actualment el coneixem, i ulteriorment més precisat amb cooperació de Litman, Curphey i Tabachnick. A la [figura 3 de l'annex A](#) s'exposa una breu comparativa entre regions quant a l'ús de l'AP. Alhora, s'han anat elaborant de forma progressiva categories metodològiques d'AP per tal d'uniformar la recollida de dades i reforçar la seva estandardització, vàlidesa i fiabilitat, encara que no existeix a dia d'avui una metodologia estàndard. La [figura 4 de l'annex A](#) recull aportacions rellevants de categories metodològiques de l'AP.

Quant al delicte, l'estudi de la víctima ha quedat relegat històricament a favor de l'anàlisi del criminal (la seva criminogènesi i criminodinàmica a partir dels seus trets i pertinent *iter criminis*). No obstant, l'auge de la ciència victimològica i l'AP han suposat el foment del perfil victimològic (**PV**) i la seva incorporació com a metodologia en el PC de l'homicida: l'estudi de la víctima d'homicidi (el seu *iter victimae*, victimogènesi, victimodinàmica i la seva caracterització en termes demogràfics, psicològics i sociològics) per tal de conèixer la víctima i així poder elaborar el PC de l'agressor perquè s'ha constatat que ambdós es troben interrelacionats. Al **capítol 4** s'estudia amb major deteniment el PV.

CAPÍTOL 3. DISSENY METODOLÒGIC

3.1 HIPÒTESIS GENERAL I ESPECÍFIQUES

Hipòtesi general:

- L'AP juntament amb el PV de la víctima d'homicidi afavoreixen la confecció del PC del victimari desconegut.

Hipòtesis específiques:

- El crim, en aquest cas l'homicidi, constitueix la trobada entre víctima i agressor (parella penal) constituint-se una espècie de vincle entre els dos.
- A partir de l'AP i del PV es pot conèixer a la víctima d'homicidi i l'etiologia i circumstàncies que envolten a la seva victimització.
- A partir de l'AP i del PV de la víctima d'homicidi es pot interrelacionar casos en sèrie i per tant prevenir víctimes potencials d'anàlegs fets ja que presenten un mateix perfil de víctima.
- Malgrat els avantatges de l'AP i del PV, aquests presenten certs límits rellevants en el si policial i judicial.

3.2 TIPUS D'INVESTIGACIÓ I METODOLOGIA DE RECERCA

Es tracta d'una recerca documental que usa un mètode exploratori documental per tal de recollir i estudiar el saber acumulat d'una temàtica concreta poc abordada o coneguda (Hernández et al., 2007) com és el PV d'una víctima d'homicidi. S'ha emprat una metodologia qualitativa amb el fi de comprendre el significat del fenomen objecte d'estudi segons una metodologia inductiva que pretén arribar a conclusions generals a partir d'hipòtesis particulars.

3.3 TÈCNiques I FONTS DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ

No s'han confeccionat dades primàries, sinó que s'han recollit d'existents (secundàries) utilitzant-se la tècnica de la documentació, i seguidament, la tècnica d'anàlisi qualitativa de dades textuais. La primera ha possibilitat la recollida d'informació, és a dir, subministrar coneixement altament rellevant sobre el tema per a poder efectuar el marc teòric del treball mentre que la segona ha permès confeccionar l'anàlisi de les dades revisades. Així, un cop recopilada la informació s'ha efectuat una operació analítica amb l'objectiu de triar i fragmentar la informació, i seguidament des d'una operació sintètica s'ha reelaborat aquesta un cop interpretada. Una vegada presentat el marc teòric, s'ha pretés apropar el treball a una anàlisi generadora de teoria i demostrativa de la seva utilitat, no merament descriptiva i resumida del tema, efectuant quant a la revisió realitzada noves aportacions de coneixement en termes de valor ric, crític i innovador, més aproximat al caràcter inductiu de l'anàlisi qualitativa.

Respecte a les fonts d'informació secundària emprades es destaquen els manuals de biblioteca personal i universitària a l'abast en aquest moment i els textos disponibles i a la biblioteca universitària virtual de la UOC consultant els materials docents del Grau de Criminologia i fent cerca a les següents bases de dades: *Psychology Database*, *PsycArticles*, *PsycINFO*, *ProQuest Criminal Justice*, *Proquest Psychology Journals*, *SciELO* i *DIALNET*. A més, també s'han consultat altres fonts com la *National Criminal Justice Reference Service*, *ScienceDirect*, *Bond University*, *Google* i *Google Acadèmic*, a més de registres de premsa escrita *online* (notícies de diaris). Es tracten de fonts vàlides i fiables en ser acadèmiques i científiques amb informació contrastada. S'ha emprat amb molta assiduitat Internet atenent al seu potencial com a mitjà d'obtenció d'informació flexible, ràpid i accessible, principalment com a font d'informació per desenvolupar el marc teòric ja que ha proporcionat accés a bona part de les fonts secundàries comentades.

3.4 OBJECTIUS GENERAL I ESPECÍFICS

Objectiu general:

- ✓ Realitzar un recull teòric complet de l'AP i el PV en l'homicidi d'autor desconegut per tal d'assolir una comprensió integral del fenomen.

Objectius específics:

- ✓ Expressar de forma teòrica i pragmàtica la rellevància de l'estudi de la víctima d'homicidi en la investigació criminal per tal d'esclarir el crim.
- ✓ Detectar els límits més importants del PV en si policial i judicial.
- ✓ Efectuar les pertinents propostes de millora.

CAPÍTOL 4. CONTINGUT DE LA REVISIÓ DOCUMENTAL

4.1 ASPECTES VICTIMOLÒGICS

La **victimologia** és l'estudi científic de la víctima i del seu paper en el crim. Les ciències penals històricament s'han desinteressat per aquesta sent l'oblidada del delictes. El primer estudi sistemàtic de la víctima va esdevenir en l'obra *The Criminal and His Victim* (Hans von Hentig, 1948) on s'emfatitza en la idea que aquesta també participa en la gènesi del delictes reprovant la postura imperant

d'estudiar només al victimari. El terme *victimologia* va néixer per part de Fredric Wertham en l'obra *The Show of Violence* (1949) on va exposar la necessitat d'una ciència que estudiés la víctima manifestant alhora la rellevància de l'anàlisi victimològica per tal de conèixer al criminal en exposar que no es pot comprendre la psicologia de l'assassí sense comprendre la sociologia de la víctima. Als anys 50-60, a diferència de la criminologia, la victimologia no va confeccionar gaire literatura, però, a partir dels 70 va ser objecte d'un estudi més substancial destacant les enquestes de victimització i estudis a nivell més macro i assolint als anys 80 una significativa onada de rellevants obres i articles esdevenint la majoria d'edat de la victimologia (Rock, 1994). A partir dels 90 va esdevenir l'etapa de la seva consolidació amb major teorització i ús acadèmic, nova legislació, majors aplicacions en el Sistema de Justícia Penal destacant la justícia restaurativa i programes d'assistència a les víctimes. S'ha de recalcar el primer congrés sobre la víctima com objecte d'estudi (Madrid, 1950) i el primer simposium (Jerusalem, 1973), a més de la Revista i Societat Mundial de Victimologia, entre d'altres societats i revistes de divulgació científica. La victimologia s'ha concebut des de tres corrents (conservadora, liberal i socialista) i tres posicions (ciència autònoma (general, interaccionista/penal i crítica); subdisciplina de la criminologia; i negació d'aquesta) i actualment es considera part integral de la criminologia no trobant-se igual desenvolupada en tots els països en termes de legislació victimal, programes d'assistència, teràpia victimològica, enquestes de victimització, formació acadèmica, etc.

S'observa el pas d'una victimologia general (Sánchez i García, 2010) a una pluralitat de victimologies concretes destacant la **victimologia forense**, una subdivisió de la victimologia interaccionista que auxilia a la investigació criminal estudiant el lligam entre la víctima i el desenvolupament del delictes, és a dir, les causes i formes de la seva victimització violenta i la seva dinàmica resultant en l'acte criminal (Karmen, 2007). Així, s'ocupa d'estudiar el paper de la víctima en l'iter criminis (itinerari del crim/criminal), en definitiva, analitzar *l'iter victimae* i la seva dinàmica en l'acte criminal (victimodinàmica) des del seu nivell individual, conductual i general (Manzanera). És un element intrínsec de la investigació

criminal i la base del PV en aportar una comprensió íntegra de la víctima a través de l'estudi de tots els aspectes de la seva vida (estil de vida, circumstàncies i esdeveniments que van poder conduir a la seva victimització) possibilitant una adequada interpretació de la naturalesa del seu dany, a més de facilitar dades sobre el seu ofensor i el vincle entre ambdós, on quant menys es coneix sobre la víctima, menys se sap sobre el crim i el seu agressor.

Abans d'endinsar-se en l'estudi del PV cal explicar certs **termes victimològics** rellevants. La parella penal (Mendelshon), a diferència de la criminal (Sighele) que coopera plegada per assolir majors èxits criminals, està formada pel vincle víctima-victimari, generalment antagònic. La víctima és tot subjecte que pateix un menyscapse (protegit legalment) per acció o omissió pròpia o aliena, o per causa accidental; mentre que el victimari és qui ocasiona el menyscapse o patiment de la víctima. Victimitzar o victimar és efectuar en algú un acte victimant, convertir algú en víctima, mentre que victimització és el resultat o mecanisme pel qual un subjecte arriba a ser víctima d'un fet punible. A més, victimable és la persona capaç de ser víctima i victimitat o victimicitat és la predisposició d'un subjecte a ser víctima on el factor victimògen, victimal o victimant és allò amb facultat de victimitzar, tota aquella condició, circumstància o situació d'un subjecte que pot afavorir la victimització. Alhora, mentre la victimogènesi és l'anàlisi d'aquells factors i conductes (de risc i/o vulnerabilitat) que suposen que alguns subjectes presentin més riscos que d'altres a ser victimitzats, l'iter victimae és el camí que travessa un subjecte fins que és victimitzat i la victimodinàmica el seu paper (dinàmica) en el crim. Per últim, la victimodogmàtica estudia com l'afavoriment de la víctima en el desenvolupament del delictes, i en la seva victimització, pot suposar la seva auto/corresponsabilitat comportant una afectació en la punibilitat/responsabilitat de la conducta de l'autor (Tamarit, 1998), en termes d'atenuació o d'exempció.

També cal destacar que existeix gran varietat de tipologies de víctimes, les quals presenten certs trets que les fan més vulnerables a ser-ho o, fins i tot, a contribuir en la seva pròpia victimització. A la [figura 1 de l'annex B](#) s'exposen

les tipologies de víctimes més rellevants segons diversos autors. Tanmateix, la forma de victimització pot ser: coneguda (per la policia, societat i/o mitjans de comunicació) o desconeguda (xifra fosca); directa (patiment de la pròpia víctima) i/o indirecta (patiment del cercle pròxim de la víctima); i primària, on el subjecte (víctima) pateix de forma directa o indirecta un menyscapse físic, psicològic, econòmic o social fruit d'un delictes o acte traumàtic (Zaffaroni, 1989); secundària, on la víctima del delictes pateix qualsevol agressió psíquica per part del si jurídic-penal de l'Estat (policial i judicial), dels serveis sanitaris o dels mitjans de comunicació (Khüne, 1986), especialment per part del jutjat, metges, policia, advocats de la defensa i fiscals (Shapland, 1985); i terciària, on el patiment de la víctima i entorn pròxim neix del resultat d'etiquetar-la com a tal o dels costos de la pena que repercuteixen al penat, al seu entorn proper i/o a la pròpia societat. Per últim trobem la victimització patida per aquell subjecte no criminal, però sí considerat com a tal per part del sistema de justícia penal.

4.2 LA VIOLÈNCIA INTERPERSONAL I LA MORT VIOLENTA

Segons l'Organització Mundial de la Salut, la violència és l'ús intencionat de poder o força física, tant en termes amenaçadors com efectius, contra un mateix, tercera persona, grup o comunitat causant o presentant significatives possibilitats de causar cert dany. L'objecte d'estudi del treball versa sobre la víctima d'homicidi d'autor desconegut, i per tant, en una violència interpersonal d'índole comunitària, la qual succeeix entre subjectes no vinculats entre si, que poden conèixer-se o no i que sol manifestar-se fora de la llar, i de tipus física en ser l'homicidi una agressió efectuada en un cós humà produint-li les pertinents lesions. En termes mèdic-legals, l'homicidi és una mort violenta, aquell decés derivat d'un mecanisme de tipus accidental, suïcida o homicida, on participa un element extern que ha iniciat el procés de defunció, i que per tant, pot originar la responsabilitat penal de qui l'hagi posat en marxa (Castellá et al., 2013).

4.3 L'EVIDÈNCIA CONDUCTUAL O PSICOLÒGICA

La psicologia criminal analitza els processos psíquics del victimari a partir de la conducta delictiva. I, atenent al principi d'intercanvi de Locard, és l'evidència

conductual aquella empremta psicològica que queda impregnada en el delictes en la forma en que l'agressor raona (tria de la víctima, hora, lloc, etc.) i comet el crim sent per tant tota acció o omissió indicadora del seu patró conductual. Aquesta s'identifica a partir de l'observació i s'infereix a través de totes les dades existents del crim (vestigis físics de l'escena del crim, AP o PV, informes pericials, testimoniatges, etc.). A diferència de l'indici físic, el conductual és més subtil i no pot eliminar-se o contaminar-se. Així, a partir dels efectes que neixen de les accions criminals que comet l'agressor s'infereix què conductes va efectuar i perquè. L'evidència psicològica ha de ser reconeguda, documentada, recollida, analitzada, comparada i reconstruïda via hipòtesi en termes científics.

4.4 EL PERFIL VICTIMOLÒGIC EN L'HOMICIDI D'AUTOR DESCONEGUT I LA SEVA RELLEVÀNCIA EN LA PERFILACIÓ CRIMINAL DEL VICTIMARI

La víctima d'homicidi constitueix un element rellevant d'estudi per la confecció del PC considerada la propagació de l'escena del crim. La víctima supervivent, a partir del seu testimoniatge, resulta una font principal de dades per efectuar el PC. No obstant, en cas de no sobreviure podrà, malgrat no ser possible la informació directa, facilitar aspectes del seu victimari a través de l'AP i el PV.

4.4.1 EL CONCEPTE DE PERFIL VICTIMOLÒGIC I LA SEVA IMPORTÀNCIA

El **perfil ideogràfic de la víctima (PV)** és l'estudi retrospectiu exhaustiu de tota la informació disponible de la víctima, en aquest cas no supervivent i d'homicidi d'autor desconegut, mitjançant la reconstrucció dels seus trets de personalitat a través del seu entorn pròxim i des d'aquí transitar per la seva història de vida. Tot plegat permet examinar la víctima i conèixer-la de forma particular analitzant els seus trets i circumstàncies específics i individuals, fet que facilita un context, unes connexions i una línia d'investigació. Així, la seva rellevància radica en el fet que en conèixer com era i com vivia la víctima es possibilita (Turvey, 2011): entendre els components del delictes ja que en conèixer la seva vida permet comprendre la interacció *víctima-escena del crim-victimari*; efectuar una cronologia en temps i espai de la víctima abans del decés; vincular-la amb el seu agressor a nivell geogràfic, laboral, acadèmic, d'oci, etc. i conèixer trets d'aquest permetent confeccionar el seu PC, establir el seu MO i signatura

(motius), i estrènyer la llista de sospitosos; proporcionar suggeriments d'investigació; ajudar amb la reconstrucció del crim; ajudar a determinar les circumstàncies, context i forma de la mort, és a dir, els fets que van conduir a la seva victimització; i ajudar a vincular el crim amb d'altres (en sèrie) si escau.

4.4.2 EL VINCLE VÍCTIMA-VICTIMARI

El crim constitueix la trobada entre víctima i agressor (parella penal) creant-se una espècie de **vincle** entre ambdós. Així, la premissa bàsica sobre la qual es fonamenta el PV és el fet que coneixent a la víctima es pot conèixer al seu homicida. A continuació s'exposen els factors explicatius d'aquesta premissa.

- Un primer factor explicatiu del nexa víctima-agressor és la **relació i coneixement** entre ambdós. Conèixer el vincle previ entre víctima-victimari permet explicar la confluència espai-temporal dels dos en l'escena del crim i la dinàmica entre ambdós, a més de cercar al sospitós. El criminal tria una víctima coneguda/desconeguda depenent de cada cas i delictes. El vincle entre víctima-victimari pot ser: **a)** els dos es coneixen (relació interpersonal de major a menor nivell); **b)** ell coneix a ella però no aquesta a ell (avantatge sobre ella); **c)** ella el coneix, però no aquest a ella; i **d)** no es coneixen entre ells sent el crim casual. Les **lletres b) i d)** correspondrien a l'homicida desconegut objecte d'estudi del present treball. Mentre la majoria d'agressions són efectuades per subjectes pròxims a les víctimes, en els homicidis, generalment, víctima-victimari són desconeguts encara que de vegades la primera víctima d'un homicida en sèrie sí és coneguda per ell. Si el criminal és conegut permet el fet que coneixent a la víctima es pugui identificar el seu entorn, i així, al seu agressor.

- Un segon factor serien les **actituds** entre ambdós. L'actitud també explica la confluència espai-temporal dels dos en l'escena del crim. L'actitud vers l'altre pot ser negativa (rebuig), positiva (atracció) o neutra (indiferència) esdevenint els següents lligams: **a)** s'atrauen víctima-victimari; **b)** ell se sent atret per ella, aquesta el rebutja; **c)** ell la rebutja, ella se sent atreta per ell; **d)** ambdós es rebutgen; **e)** ell se sent atret per ella, a ella li és indiferent ell; **f)** ell la rebutja i a

ella li és indiferent ell; **g)** ella és atreta per ell, a ell li resulta indiferent ella; **h)** ella rebutja a ell, aquest li és indiferent ella; i **i)** es mostren indiferents entre ells.

- Un tercer factor que explica el vincle entre ells serien les **percepcions** entre ambdós. Les percepcions d'un vers l'altre també expliquen la confluència espai-temporal dels dos en l'escena del crim i les probabilitats de ser escollida una persona com a víctima. Les percepcions solen canviar en el moment del crim i a posteriori. Per exemple, el victimari que sent afecte per la víctima per poder atacar-la ha de passar per un procés de dessensibilització i distorsió cognitiva que li fa menysprear-la. També pot ocórrer que un cop efectuat el crim, se li despertin al victimari remordiments. La víctima, en ser agredida també canviarà les seves percepcions vers al seu victimari (incredulitat, temor, xoc, ràbia, etc.).

- Un quart factor seria la **dinàmica** d'ambdós (victimario/criminodinàmica). L'iter criminis és el recorregut del crim que segueix l'agressor des de la seva idea de delinquir i preparació fins la seva comissió mentre que l'iter victimae és el camí que travessa la víctima des que pensa que pot morir fins que és victimitzada incloent les seves accions (defensió, resignació, etc.) i l'anàlisi de les seves condicions afavoridores de victimització. Les seves conductes ulteriors al crim també formen part dels *iter criminis* i *victimae* respectius, no només les prèvies i durant el crim. Cardoso (2008) i Collado (2010) expliquen com la confluència espai-temporal d'aquests dos itineraris amb les pertinents dinàmiques comporta la gènesi del crim (veure **figura 2**). I la **figura 3** mostra l'esquema d'una víctima d'homicidi, objecte d'estudi del present treball. Hi ha nombrosos esquemes representatius atenent a la diversitat de vincles entre víctima-victimari.

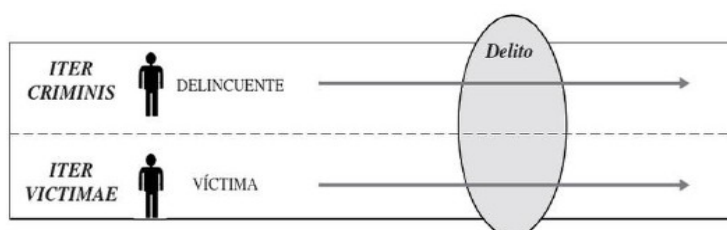

Figura 2. Esquema de la trobada entre victimari i víctima a partir dels seus itineraris. Font: Recuperat de Sevilla, H. I. (2015). *Iter Victimae*. Centro para el estudio y prevención de la delincuencia (CRÍMINA). Universidad Miguel Hernández de Elche. Extret el 18 de març de 2017 des de <http://crimina.es/crimipedia/wp-content/uploads/2016/05/Iter-victimae.pdf>

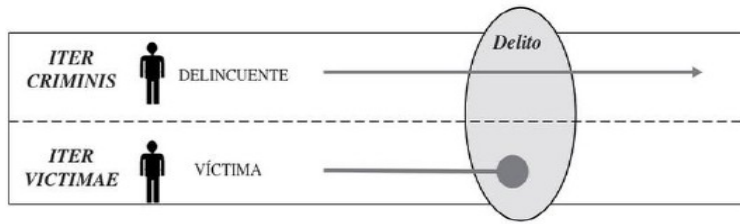

Figura 3. Esquema del crim d'homicidi on la víctima mor desapareixent el seu itinerari. Font: Recuperat de Sevilla, H. I. (2015). *Iter Victimae*. Centro para el estudio y prevención de la delincuencia (CRÍMINA). Universidad Miguel Hernández de Elche. Extret el 18 de març de 2017 des de <http://crimina.es/crimipedia/wp-content/uploads/2016/05/Iter-victimae.pdf>

Tanmateix, com els fenòmens criminal/victimal són dinàmics i el crim resulta un mer moment i encreuament, aquest no pot ser explicat per si mateix calent un prisma d'estudi més ampli en el qual s'examini la dinàmica delictiva d'ambdós des dels seus recorreguts, és a dir, les seves accions abans, durant i després del crim degut a que aquestes juntament amb la incidència de circumstàncies i variables exògenes originen el crim i permeten delimitar el seu vincle amb el resultat final del delicte, a més de conèixer el perfil de l'agressor a partir de la seva interrelació amb la víctima. Així, resulta inviable analitzar el seu PC sense estudiar la psico/sociodinàmica d'ambdós. A més, com en el moment del crim, víctima i criminal comparteixen un espai i temps, coneixent els de la víctima, tant els durant com previs al crim, es pot analitzar quins altres subjectes els han pogut compartir facilitant la identificació de sospitosos.

- Un cinquè factor seria el **principi d'intercanvi de Locard** ja que quan entren en contacte víctima-agressor succeeix un inevitable traspàs d'evidència física i/o psicològica entre ambdós (Soto, 2014), fet que un homicida deixarà rastre seu en l'escena del crim, incloent en la víctima, i en abandonar-la també s'emportarà evidència d'ella amb ell. Sobre la víctima s'estampa l'empremta psicològica del victimari: història, MO, signatura, necessitats, fantasies, etc. (Jiménez, 2006). Així, l'estudi de la víctima d'homicidi, a partir de les evidències físiques i psicològiques en el cadàver (localització, ferides, postura, moviments, interacció amb victimari, etc.) i de la reconstrucció retrospectiva dels seus trets i vida pot permetre conèixer a la víctima, i per consegüent, al seu agressor, a més de poder esclarir el crim i les seves circumstàncies i forma de la mort.

- El sisè factor s'explicaria a través de la **teoria de la consistència delictiva** (Canter, 1993), on un criminal quan delinqueix es comporta de forma semblant a com actua en la seva vida quotidiana, fet que la manera de comportar-se en el seu crim ha d'aportar trets sobre ell. D'aquesta es desprèn, d'una banda, la teoria de la consistència espacial, on el criminal delinqueix pels mateixos llocs i itineraris on es mou assíduament i realitza les seves activitats quotidianes, i d'una altra, la teoria de la consistència interpersonal, on el victimari actua amb la víctima de forma anàloga a com es comporta amb la resta de subjectes amb els que s'interrelaciona quotidianament. Tot plegat demostra la conservació de l'evidència comportamental en les accions humanes (Vargas, 2008) i, per tant, la consistència conductual del criminal resultant el delicte un reflex de la història de l'ofensor (Canter, 1989, 1995), fet que per tal de conèixer-lo s'ha d'analitzar la seva empremta conductual en l'escena del crim, incloent en la víctima.

- Un últim factor explicatiu resultaria el **tipus de víctima i el seu estil de vida**, els quals es relacionen amb un determinat tipus de delicte i agressor. Saber la vida de la víctima, els llocs que transita i l'estil de vida que té facilita informació sobre quin tipus de victimari ha pogut contactar amb aquesta. De fet, víctimes i criminals s'assemblen en termes de perfil demogràfic, estrat socioeconòmic, ubicació geogràfica, patró conductual, activitats facilitadores de criminalització i victimització, etc. A més, un nombre significatiu de víctimes molt sovint són criminals (Sutherland) i ambdós solen passar el seu temps amb major assiduïtat en llocs públics, amb subjectes no pertanyents a la seva família, etc.

4.4.3 LA CONFECCIÓ DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC

En aquest punt s'exposen els elements més rellevants a tenir en compte per efectuar l'anàlisi victimològica, eina molt útil per elaborar el PC.

- Un primer element a tenir en compte és la **informació de la víctima a recollir i analitzar**. El PV requereix conèixer degudament a la víctima calent recollir una biografia integral d'aquesta a nivell físic, biològic, psicològic, sociofamiliar, econòmic, educatiu i laboral. Weston i Wells (1974) proporcionen una sèrie de

preguntes quant a la informació a investigar sobre la víctima: **a)** ella coneixia a l'homicida?; **b)** sospitaria d'algú? Per què?; **c)** tenia un històric delictiu? Havia denunciat?; **d)** tenia una arma?; **e)** era agressiva?; i **f)** ha estat objecte de cap informe policial?. Encara que el PV no pot basar-se en cap contingut preconcebut, on depèn de cada cas, seguidament s'exposen els àmbits més rellevants a tenir en compte: **a) personal** (trets físics i demogràfics, objectes personals que porta amb ella (bossa, cartera, etc.), vehicle, estil de vida, aficions, habilitats, hàbits, cites planificades, etc.); **b) digital** (mòbil, ordinador i GPS personals, xarxes socials, etc.); **c) residencial** (ubicació, indicis violents, preferències (música, lectura, etc.), objectes personals (notes, diaris, fotografies, cartes, etc.), trucades, coses que falten, etc.); **d) vincles interpersonals** (històric sexual i social, coneguts i entorn pròxim actual i passat); **e) professional i/o educatiu** (feina/estudi actual i històric, ubicació, horari, companys, ordinador i telèfon de feina, etc.); **f) financer** (targetes de crèdit, comptes bancaris, etc.); **g) mèdic** (historial (addiccions, malalties, medicaments, etc.), cites mèdiques actuals, etc.); **h) judicial** (antecedents penals, històric delictiu i testimonial, etc.); i **i) d'altres** (veïnatge, llocs freqüentats, últimes 24 hores, evidències de l'escena del crim, etc.). Amb les dades recollides s'ha de saber quins sentiments amagava, quins pensaments tenia d'ella mateixa i quins en realitat projectava; i crear una llista completa dels hàbits i activitats diàries de la víctima i dels seus familiars, amics i companys de classe i/o feina i un cronograma dels esdeveniments anteriors al crim.

- Un segon element a tenir en compte són les **fonts d'informació de la víctima objecte de recollida i anàlisi**. De forma anàloga a l'AP, aquestes són diverses des d'entrevistes al seu cercle pròxim (familiars, amics, metges, etc.); l'anàlisi d'arxius i fonts documentals sobre aquesta (fotografies de l'escena del crim, informes, factures telefòniques, etc.); l'estudi dels seus objectes personals; l'observació dels seus entorns personals i llocs més freqüentats (casa, treball, escola, bars, etc.); etc. És essencial que tot el seu entorn pròxim sigui entrevistat. No existeix un llistat tancat de fonts d'informació resultant més idoni un prisma obert i adaptat a cada cas on quantes més fonts d'informació millor.

- Un tercer element és la **reconstrucció de les últimes 24 hores**. El crim esdevé on concorden les activitats quotidianes víctima-agressor resultant clau trobar quan i on han coincidit. Si es coneixen es dóna amb major freqüència aquesta interacció resultant més senzill pronosticar on i quan ha pogut succeir el crim, no obstant, és més difícil fer-ho quan el victimari és desconegut, fet que resulti essencial la reconstrucció de les últimes 24 hores de la víctima abans del crim. El seu fi és relacionar la víctima amb el context i fets pròxims al crim, és a dir, conèixer els llocs visitats; interrelacions amb altres subjectes (assidus i casuals); activitats i itineraris efectuats; i mitjans de transport emprats; de tot plegat indicant-ne els pertinents horaris i el seu estat emocional, psicològic i físic. Així, cal recollir i analitzar totes les dades possibles a partir de testimonis i evidències forenses com fotografies i vídeos de l'escena del crim i de les càmeres de seguretat de la mateixa escena i dels camins presos per la víctima i criminal cap a ella i des d'aquesta; elaborar una línia de temps lineal d'esdeveniments i ubicacions; i crear un mapa de la ruta de la víctima de les 24 hores prèvies al crim, caminar per aquesta i inferir sobre possibles elements contextuais que es va poder trobar. A partir d'aquí s'ha de detectar conductes inhabituals; establir el seu nivell de risc (tret-estat); fixar l'hora i lloc on va trobar-se amb l'agressor i on, quan i com va esdevenir el crim; si l'escena del crim és coneguda per ella i hi assisteix regularment; si coneixia al criminal; si va ser triada o per atzar; si des d'algun lloc es visualitza l'escena del crim, si el victimari havia d'estar familiaritzat amb ella i si aquesta suposava major risc d'atac a la víctima i d'identificació i arrest al victimari. L'acotació de 24 hores és aproximada, el fi és saber totes les dades prèvies rellevants i relatives al crim.

- Un quart element a tenir en compte seria **l'exposició de la víctima al risc de victimització**. L'exposició general de la víctima a la victimització és la quantitat de contacte o vulnerabilitat als components perjudicials experimentats per la víctima (Turvey i Freeman, 2011). Aquesta es determina examinant, d'una banda, l'exposició del seu estil de vida, on s'estudia la freqüència dels components potencialment perjudicials existents en general en la seva vida quotidiana experimentats com a resultat del seu ambient assidu, trets personals

i història passada, i d'una altra banda, la seva exposició situacional referint-se a la quantitat de contacte real o vulnerabilitat als components perjudicials o danys experimentats per la víctima com a resultat del seu ambient, trets i disposició personal en el moment de la victimització. Tant en la situacional com en la d'estil de vida hi ha distints nivells d'exposició (baixa, mitja, alta i extrema).

Les teories victimològiques expliquen etiològicament aquesta exposició de la víctima al risc de victimització. Les **teories de la víctima propiciatòria** l'expliquen a partir de certes accions i trets de les víctimes. Les **teories de l'oportunitat i exposició** l'expliquen a partir de la combinació de l'ambient i vulnerabilitat de la víctima com a oportunitat criminal. Es destaquen teories com **a) de l'estil de vida** (Hindelang, Gottfredson i Garofalo, 1978), on s'explica sobretot per un estil de vida afavoridor d'oportunitats criminals i d'exposició i proximitat a victimaris motivats; **b) de les activitats rutinàries** (Cohen i Felson, 1979), on s'explica per la confluència d'activitats quotidianes de la víctima i victimari en termes espai-temporals calent un victimari motivat, un objectiu adient i la manca de vigilància idònia (oportunitat, proximitat, exposició i factors facilitadors); **c) del model d'oportunitat de victimització** (Cohen et al., 1981) resultant una combinació de les dues anteriors; i **d) del model holandès** (Van Dijk i Steinmetz) on s'explica a partir de la proximitat, exposició i objectiu atractiu. Les **teories culturals i de l'aprenentatge social** l'expliquen a partir d'influències culturals (normes, valors, conductes, etc.) afavoridores d'aquesta que són interioritzades com normals per la víctima. Les **teories del control** l'expliquen a partir dels controls interns i externs de l'individu. Schreck (1999) l'explica a partir d'un baix autocontrol que pot suposar estils de vida afavoridors de victimització (Pratt et al., 2014). Per últim, les **teories crítiques** l'expliquen atenent a l'etiquetatge de víctima, al poder patriarcal, entre d'altres factors. En general, aquestes teories expliquen la victimització a partir d'estils de vida afavoridors d'aquesta (Sampson et al., 1990) en base a factors ambientals o personals depenent de cada teoria explicativa. Fattah (1991) construeix un **model integrador** explicatiu de la victimització destacant aspectes com les oportunitats; associacions diferencials; moments, accions i llocs perillosos; etc.

En el PV i l'AP és essencial determinar quin risc victimal presentava la víctima, fet que requereix analitzar el seu **estil de vida** focalitzant-se en els components potencialment perjudicials existents en la seva vida quotidiana fruit de factors biològics i/o ambientals calent analitzar la seva personalitat i entorn personal, professional i social (Turvey, 2008). Hi ha qui és més propens a ser victimitzat ja que les seves conductes, rutines i trets afavoreixen el contacte amb entorns criminals (víctima propícia), en la mesura que juguen un paper, de forma conscient/activa (pels seus trets) o inconscient/passiva (per les seves accions) en la seva pròpia victimització. Conèixer el seu estil de vida suposa analitzar com vivia en el seu dia a dia atenent als seus trets, condicions i circumstàncies: trets físics/demogràfics i estat de salut; trets psicològics (de personalitat, psicopatològics, etc.); trets familiars; història de vida (infància, adolescència, etc.); entorn (barri, lloc de treball, àrea d'oci, itineraris, etc.); xarxa social (qualitat i quantitat de coneguts, amics, etc.); trets professionals (conflictes, estatus, economia, etc.); i activitats, rutines diàries i aficions (lloc, horari, etc.).

Per tal d'analitzar l'estil de vida de la víctima, el PV i l'AP han d'estudiar els seus **factors victimògens**, és a dir, els seus factors biològics, psicosocials i ambientals (Morillas et al., 2011) que propicien components potencialment perjudicials en la seva vida quotidiana generant un estil de vida afavoridor de victimització. Diverses classificacions d'aquests factors victimògens podrien ser: d'origen (innats i adquirits) o temporals (permanents, temporals i ocasionals) (Gullota, 1976); endògens (biològics, edat, sexe i psicològics) o exògens (estat civil, escolaritat, procedència, família, professió i estatus socioeconòmic, ambient (zones i temps victimògens), etc.) (Cabrerà, 2010); biològics (edat, sexe, etc.), psicològics (cognoscitius, afectius, volitius, de la personalitat, etc.) i sociològics; predisponents, preparants i desencadenants; impel·lents i repel·lents; i personals (físics, psíquics i socials), de lloc i de temps (Marchiori).

- Un cinquè element és determinar els **nivells de risc victimògen i el seu vincle amb el PC**. En l'anàlisi del nivell de risc victimògen d'una víctima, en aquest cas d'homicidi, cal estudiar el seu estil de vida a nivell de risc tret

(estable) i de risc estat (variable segons situació) a partir dels seus factors personals (trets físics i psicològics, estatus socioeconòmic, etc.); situacionals (moments i llocs freqüentats, etc.); i conductuals (accions assídues i puntuals). Mentre el nivell de risc tret permet conèixer la seva personalitat, hàbits, nivell de confiança i seguretat, etc., el de risc estat permet saber perquè és victimitzat en aquest temps i lloc específic, la seva reacció davant el crim, etc. El nivell de risc final (de tret més d'estat) és la suma dels trets personals, situacionals i conductuals de risc ajustat en termes qualitius a la gravetat de cada ítem. I reflecteix la probabilitat de ser triat com a víctima classificant-se en: risc baix on no sol exposar-se a riscos victimògens; risc mig on de vegades sol exposar-se a alguns (certs hàbits afavoridors de victimització); i risc alt on assíduament s'exposa a múltiples riscos, fet que és molt probable que acabi sent victimitzat.

Una utilitat del nivell de risc és vincular-lo amb trets del victimari (PC). Una **primera anàlisi** versa sobre la idea que un nivell de risc alt denota un criminal que no s'arrisca actuant en base al menor perill possible (lleï cost-benefici, oportunitat) i allunyant-se de fantasies criminals. Una **segona anàlisi** compara el nivell de risc amb el fet que víctima i agressor es coneixien o no: si la víctima conté molts trets personals de risc és possible que hagi estat triada per posseir aquests trets, fet que reflecteix que el criminal la coneixia i que ha planificat l'acte criminal; en cas de contenir molts trets situacionals de risc és possible que hagi estat triada únicament per estar en el lloc i moment de risc, fet que denota que el victimari desconeixia a la víctima; en cas de presentar molts trets conductuals de risc és probable que hagi estat triada, no per si mateixa, sinó perquè efectua certes accions que interessin al criminal, fet que mostra que l'agressor no la coneixia. Per últim, una **tercera anàlisi** compara el nivell de risc de la víctima i el nivell de risc del MO. El MO d'un criminal es refereix al seu nivell de planificació, aptitud intel·lectual, experiència delictiva, control emocional, impulsivitat, precaució, etc. podent-se classificar en baix o alt risc. En general, en major o menor mesura, el victimari tria a la seva víctima atenent al nivell de risc que percep d'ella. A la **figura 4** es dedueixen certs trets del criminal a partir de l'encreuament entre riscos de la víctima i del MO del victimari.

Risc MO agressor			
		Risc alt	Risc baix
Risc víctima	Risc alt	<ul style="list-style-type: none"> - Probables antecedents. - Ambient marginodelinqüencial tant víctima com victimari. - No planificat, impulsiu. - Reduït nivell intel·lectual i professional. - Conegut de la víctima. 	<ul style="list-style-type: none"> - Planificador. - Experiència delictiva (possibles antecedents i carrera criminal). - Desconeix a la víctima. - Nivell mitjà intel·lectual. - Probablement continua delinquent.
	Risc baix	<ul style="list-style-type: none"> - Impulsiu. - Arriscat. - Ús de drogues. - Despistat i no planificat (deixa molts indicis afavoridors d'identificació i arrest). 	<ul style="list-style-type: none"> - Planificat però principiant (no antecedents). - Impulsiu, oportunista i escàs control emocional. - Nivell intel·lectual mitjà o superior. - Desconeix a la víctima, però la requereix amb certs trets. - No vinculat amb món marginodelinqüencial.

Figura 4. Trets del criminal a partir de l'encreuament dels riscos de la víctima i dels riscos del MO de l'agressor. Font: Recuperat de Jiménez, J. (2012). *Manual práctico del perfil criminológico*. 2ª edició. Valladolid: Lex Nova.

- El sisè element a tenir en compte és determinar els **criteris de tria de la víctima i el seu nexa amb el PC**. Encara que poden existir més criteris de tria, Turvey (2008) en proposa sis: **a)** per possibilitat/opportunitat (víctima accessible); **b)** per localització (pel lloc on es troba la víctima, convergència espai-temporal víctima-victimari); **c)** per la seva vulnerabilitat (agressor percep en ella un baix perill, atac possible); **d)** pel vinde amb la víctima; **e)** per simbolisme (la víctima té un significat per a ell); i **f)** per fantasia (ella satisfà necessitats psicològiques i sexuals seves). Conèixer el criteri de tria de la víctima permet descriure trets sobre el criminal. El criteri d'oportunitat reflecteix un victimari poc arriscat que s'allunya de satisfer fantasies, on el seu arrest serà més complicat perquè pot actuar en múltiples llocs mentre que un agressor que tria atenent a certs trets de la víctima s'arrisca més a ser identificat perquè ha d'actuar en llocs concrets on hi ha aquestes víctimes. Alhora, el criteri per fantasia reflecteix un homicida

que cerca en la víctima satisfer un desig irreprimible de poder, control i terror vers ella, i sense cap tipus d'empatia, i on sovint conserva el seu cadàver per tal de reviuire la fantasia, fet molt arriscat que pot conduir a la seva detenció.

- Per últim, un darrer factor és **l'anàlisi del cadàver i escena del crim i el seu vincle amb el PC**. A partir del cadàver i escena del crim es pot conèixer trets de l'agressor. Un cadàver sotmès a forta violència respondria a un victimari expressiu que empra la violència fruit d'un estat emocional descontrolat (ira, venjança i frustració) on el seu fi és ferir a la víctima i fer-la patir, a diferència d'un agressor instrumental que usa la violència només per assolir cert objectiu (Canter i Fritzon, 1998). Atenent a l'escena del crim, una d'ordenada respondria a un homicida planificat (intel·ligent, competent socialment i que controla i planifica els seus crims) mentre que una d'índole caòtica respondria a un d'impulsiu (nivell intel·lectual baix i accions sense control, planificació i organització). Alhora, una víctima com objecte és tractada per l'homicida com una joguina (Canter, 1993), sense interacció i empatia i amb un intens poder, control i violència (mutilació, canibalisme, etc.); una víctima com vehicle és tractada per assolir un fi o desig; i una víctima com persona és tractada amb alta interacció ja que li resulta significativa i de valor, on molts cops la coneix.

4.4.4 EL PERFIL VICTIMOLÒGIC EN ELS HOMICIDIS SERIALS

Atenent a que els homicides serials pretenen triar víctimes amb patró comú (Garrido, 2000) segons el seu model de víctima ideal encara que no sempre ho aconsegueixen; que la primera víctima sí sol ser coneguda per ell (la resta en general desconeguda), fet que coneixent l'entorn de la víctima possibilita identificar el victimari; que sol triar víctimes d'igual raça a la seva i sinó, la primera sol ser-ho; i que plasma la mateixa evidència conductual en totes les víctimes (signatura (estàtica), dinàmica delictiva, etc.); es pot afirmar que el PV possibilita l'anàlisi de vinculació, eina molt útil en homicidis serials ja que aquests solen efectuar-se per victimaris desconeguts resultant difícil la seva identificació a partir de l'entorn de les víctimes. Així, a partir de la recollida dels trets físics/psicosociològics de cada víctima d'homicidi s'efectua un sociograma

integral de cadascuna per tal de realitzar un encreuament d'informació que subministri lligams d'unió entre les víctimes, fet que possibilita establir un patró general de víctima, enllaçar homicidis i unificar el PC de l'homicida serial per tal de capturar-lo, i concretar la zona on delinqueix per tal de localitzar testimonis i víctimes supervivents, i prevenir-ne de potencials. L'anàlisi de vinculació es troba supeditada per la consistència conductual del criminal i el nivell de discriminació de la seva conducta en comparació amb la dels altres agressors.

4.4.5 ELS MÈTODES I MODELS AMB COMPONENT VICTIMOLÒGIC

A continuació s'exposen diversos mètodes i models d'AP i PC que contenen en la seva metodologia el PV. Quant al PC es destaquen: l'Anàlisi d'Investigació Criminal (CIA) per part de l'FBI, on es destaca la classificació d'homicides en organitzats i desorganitzats en base a l'escena del crim (Pakes et al., 2007) i on la tria i tracte amb la víctima és diferent en cada cas; l'Anàlisi de les Evidències de Conducta (BEA) on estudia deductivament les evidències victimològiques, entre d'altres (Turvey, 2008); la Psicologia Investigadora (Canter, 1993) i el Perfil de les Accions del Crim (CAP) (Kocsis et al.), ambdós amb metodologia estadística; el Model Integrador des d'un mètode deductiu i inductiu on l'anàlisi victimològica és un dels pilars essencials d'estudi; el Behavioural Investigative Advice (BIA); el sistema Neural Network for Psychological Criminal Profiling (NNPCP) que empra xarxes neuronals per a la generació dels perfils i el mètode Víctima, Escena del Delicte, Reconstrucció del Delicte i Autor (VERA, en endavant) que és una tècnica objectiva i sistematitzada de confecció de PC d'agressors desconeguts basada en els quatre pilars descrits i segons quatre fases (recopilació de dades, confecció d'inferències, realització d'hipòtesis, i informe), on quant a la víctima es requereix saber tot sobre ella amb el fi de conèixer perquè va ser triada i el seu nivell d'accessibilitat i vulnerabilitat, dades que es recolliran a partir de l'AP estudiant el patró de les seves ferides incloent l'anàlisi motivacional, el seu estat mental i el seu historial de salut. Quant a models d'AP es destaquen: el Model d'AP (MAP) com a mètode estructurat que atén a víctimes de suïcidi, d'homicidi i d'accidents de trànsit (versions: MAP-I (enfocat al suïcidi), MAP-II (a l'homicidi), MAP-III (a l'accident de tràfic) i el

Model d'AP Integrat (MAPI, en endavant) (Garcia Pérez, 1999) que atén a qualsevol mort violenta); l'entrevista semi-estructurada d'AP (SSIPA (Werlang i Botega, 2003)); el Protocol de sociometria conductual d'AP (PSCAAP); i una derivació d'AP, l'Equivocal Death Analysis (EDA) que estudia morts equivoques.

4.4.6 LÍMITS DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC

Seguidament s'exposen els límits del PV des de l'AP i el PC. En el **si policial**, el seu principal límit és la manca d'un model estàndard validat en base a un mètode científic i metodologia estructurada. S'observa històricament articles científics amb flexibilitat metodològica i dèbil base epistemològica on s'expressi el procés que s'ha pres per arribar a les pertinents conclusions. Es dubta de la seva precisió, de si mesura el que realment se suposa que pretén estudiar i d'avaluar en anàlogues condicions successives reconstruccions; a més de destacar el fet que el professional pot incorporar subjectivitats en les interpretacions i conclusions i dubtar sobre la veracitat dels entrevistats. Tanmateix, es critica la desunió generada per les escoles dels mètode deductiu i inductiu en comptes de generar sinergia i cooperar plegats. A més, l'ús dels PC, AP i PV comporten elevats costos en requerir una inversió substancial en termes temporals, tècnics i humans, fet que es reservi aquesta tècnica per casos on les eines clàssiques policials no resultin suficients com en els homicidis en sèrie. Alhora, el PV és relativament nou i d'implantació poc estès, on el seu estudi i formació encara es troben en un estat restringit. A més, el PV avalua a la víctima de forma indirecta i retrospectiva resultant qüestionable com a procés científic en termes de validesa i fiabilitat (Poythress et al) requerint-se eines indirectes no sent vàlides les directes. Alhora, l'èxit del PV depèn del crim ocorregut ja que no tots els delictes són idonis per emprar-se el perfil perquè requereix de disposar de significatives evidències conductuals derivades de la interacció víctima-victimari en l'escena del crim i d'una gran quantitat i qualitat de fonts d'informació. A més, el PV no permet identificar al victimari, sinó que descriu la possible personalitat, patró de comportament i trets demogràfics que pot tenir aquest per tal d'estrènyer el cercle de sospitosos. Tot plegat comporta una feble fiabilitat/validesa científica minvant la replicació i crítica i incrementant

el risc per part dels perfiladors d'experimentar biaixos cognitius i metodològics en emprar un ús substancial de la intuïció, prejudicis, experiència i opinions i errors d'ús i d'interpretació a l'hora d'emprar les eines i raonaments estadístics. En la investigació policial un indici només pot arribar a convertir-se en evidència mentre que en la **fase de judici oral**, l'evidència pot acabar esdevenint prova, fet que pugui resultar el PV rebutjat com a tal no presentant la validesa suficient atenent a la seva escassa metodologia sistemàtica i científica, la necessitat de certesa i veritat absoluta i en actuar en termes probabilístics, no pas absoluts. De fet, la majoria de jutges com professionals de salut mental consideren el PV limitat com a prova vàlida i confiable. Torres et al. (2006) van indicar com en EUA menys de la meitat dels experts forenses en salut mental consideraven els perfils confiables i vàlids en termes científics. Bartol (1996) també va evidenciar en el seu estudi com la majoria dels 152 psicòlegs policials es mostraven escèptics sobre la utilitat i validesa del *profiling*. Una altra crítica és l'insuficient nombre d'estudis que fixin la seva fiabilitat, precisió i validesa. Poythress et al. (1993) conclouien que són útils per guiar la investigació criminal però que calen més estudis per verificar empíricament la seva viabilitat i fiabilitat despertant encara escepticisme en el si policial i judicial. Assolir més validesa i fiabilitat empírica atorgaria la legitimitat científica necessària en aquests àmbits (Ault et al., 1994). Els límits del PV exposats són compartits pel PC i AP.

CAPÍTOL 5. RESULTATS DE LA REVISIÓ DOCUMENTAL

5.1 OBSTACLES I POTENCIALITATS DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC

S'ha destacat com límits principals del PV l'escassa metodologia sistemàtica generadora de possibles biaixos i errors; els seus costos tècnics, temporals i humans; el seu caràcter especulatiu i probabilístic; el caràcter indirecte de la seva avaluació i la manca d'eines indirectes pertinents; el fet que és relativament nou i d'implantació poc estès calent més estudis i formació; el fet que el seu èxit depèn del crim ocorregut perquè ha de disposar de suficient vestigi conductual; el fet que no permet identificar al victimari sinó fixar un perfil sobre ell; i l'insuficient nombre d'estudis que fixin la seva fiabilitat, precisió i validesa (Carrasco et al., 2010; Poythress et al., 1993; Torres, 2007); aspectes

que minven la fiabilitat/validesa com a eina científica. No obstant, el PV suposa una eina emergent de suport criminalístic a la investigació criminal, sobretot de morts imprecises i d'alta complexitat, resultant útils i fiables en la investigació de morts violentes (Garcia Pérez, 1998, 1999; Garcia Pérez et al., 1995; Torres, 2010) podent, en base a la reconstrucció de la història de vida prèvia al decés de la víctima, comprendre les seves conductes, circumstàncies i causes de la mort, a més de descriure altres aspectes rellevants sobre el crim i el seu autor per tal d'esclarir el delicte i estrènyer el cercle de sospitosos. En el si judicial, encara que només pot arribar a conclusions especulatives i probabilístiques no podent establir-se com prova irrefutable, el PV no és un instrument d'avaluació psicomètrica, sinó més aviat un protocol d'avaluació qualitativa sent només una més de les eines de suport disponibles de la investigació criminal i una prova legal més si es realitza una extensa cerca discriminativa de fonts d'informació on les evidències aportades resultin d'un treball metodològic científic que les recolzi, siguin fiables i puguin ser contrastades durant la defensa oral (Esbec, 2000; Garcia Pérez, 2010; González, 2012; Jiménez, 2012; Soto, 2014). Així, per constituir-se com prova, el PV necessita major rigor metodològic en la investigació criminal per tal de respondre als criteris de qualitat requerits pel sistema d'enjudiciament penal i es constitueixi amb suficient base legal (en evidències objectives verificables empíricament). Hi ha avenços en l'elaboració d'una metodologia sistematitzada com el VERA i MAPI i quant a instruments d'avaluació psicològica fiables i vàlids per complementar l'entrevista com l'Inventari de Personalitat NEO-P-I-R de Costa i McCrae i l'*Adjective Checklist* (ACL) ja que malgrat ser directes i clínics, i per tant qüestionables (requerint-se jurídics indirectes), són objectius a diferència de l'entrevista (més subjectiva).

5.2 ÚS I PRECISIÓ DEL PERFIL VICTIMOLÒGIC

L'ús i precisió del PV en l'homicidi quant a cada país depèn substancialment del seu nivell de coneixement en termes de divulgació científica i desenvolupament tècnic, professional i metodològic en el si policial com a eina d'investigació criminal. Per exemple, a Colòmbia es va practicar el PV en un cas d'homicidis a mototaxistes des del 2010 al 2012 no assolint la precisió i utilitat requerida

atenent a que és una eina poc emprada i coneguda pels professionals de salut mental i organismes policials/judicials; a les dificultats estructurals en no recollir degudament les fonts d'informació i els problemes interinstitucionals a nivell coordinatiu i competencial; i a l'escassetat d'estudis empírics. Respecte a Xile, l'Institut de Criminologia de la Policia d'Investigacions no té gaire coneixement sobre el tema, a més d'evidenciar-se una flexibilitat metodològica i un ambigu fonament teòric. Quant a Costa Rica, a finals del S.XX es va efectuar la primera AP i al 2006 ja s'havien practicat onze. Malgrat la seva utilitat, el PV no és gaire sol·licitat en el seu sistema de justícia degut a una manca de coneixement i credibilitat cap a aquest (Zeledón, 2005). Com el camp de la psicologia forense és relativament nou a Espanya, aquest presenta poca acceptació del PV, així com pocs estudis, sent la majoria provinents de Llatinoamèrica resultant molt escàs l'abordatge que s'efectua a escala nacional. Alhora, encara hi ha molta reticència a usar en els Tribunals espanyols tècniques d'avaluació psicològica forense amb suficient evidència científica. En canvi, països com EUA, Cuba, Mèxic, Anglaterra, Canadà i Austràlia empen més i amb major èxit i precisió el PV atenent al seu suport empíric i metodològic i el seu desenvolupament tècnic i professional en el si policial. Recordar que a la [figura 3 de l'annex A](#) s'exposa una breu comparativa entre regions respecte a l'ús de l'AP.

EUA empra el PV en diversos contextos i sol ser el país emergent dels principals avenços investigatius i fomentador de les seves tècniques i tendències. La majoria de les AP acceptades en el si judicial són extreptes dels EUA, vinculades generalment a segurs i compensacions al treballador, i de forma molt menys assídua a casos penals on l'AP figuri com a evidència experta. Ja Zander et al. (1993) van manifestar l'escassetat de casos on s'empraven l'AP i PV en altres tribunals de parla anglesa malgrat evidenciar a Anglaterra o Austràlia proves de personalitat i d'estat mental a víctimes difuntes per identificar casos de provocació i autodefensa. Hi ha exemples d'anàlisis victimològiques que no van assolir resultats correctes com la practicada pels Agents de l'FBI en l'explosió d'USS Iowa de 1989 en efectuar-se sense una metodologia científica i amb fonts d'informació esbiaixades (Poythress et al., 1993). I és que en termes

generals, l'AP i el PV encara no han adquirit la validesa i confiabilitat suficient en el si policial i jurídic, fet que els tribunals siguin reticents a l'hora de permetre'ls com a prova. No obstant, els peritatges d'experts sobre l'estat mental dels difunts són sovint tinguts en compte en els Tribunals dels EUA (Jobes et al., 1986). Dregne (1972) va efectuar una revisió de l'ús de l'AP en casos civils i penals destacant dos casos del Tribunal Superior d'Arizona (1978) on es van admetre dues AP de víctimes d'homicidi. No obstant, emfatitza en les dificultats que presenten el PV i l'AP per ser admissibles com a evidència en les audiències del Tribunal. Ogloff i Otto destaquen com la Cort Suprema de Montana dels EUA va admetre una AP que havia estat refusada i exposen que mentre molts tribunals accepten proves psicològiques sobre víctimes difuntes per accidents en les quals es valora el seu estat d'ànim o idees suïcides, són reticents a permetre que els pèrits testifiquin sobre si la mort ha esdevingut per suïcidi o accident, i de fet, molts cops a acceptar peritatges psicològics sobre les intencions i estat d'ànim de la víctima difunta en considerar que poden estar basats en prejudicis, com ja va posar de manifest Schneidman (1976).

En els darrers anys, el PV ha adquirit progressos metodològics fruit dels avenços de la psicologia del testimoni quant a l'entrevista cognitiva assolint testimoniatges més honestos, de l'augment de la formació dels professionals del PV i del sorgiment del MAPI, molt emprat a Llatinoamèrica i principalment a Cuba, que compta amb una entrevista estructurada de resposta tancada que permet reduir el biaix subjectiu i d'una bateria de preguntes per a la investigació de mort per homicidi. El MAPI ha permès que el PV sigui molt més vàlid i fiable en ser una eina d'exploració i caracterització a nivell social i psicopatològic estandarditzat, sistematitzat, fiable, vàlid, sensible, fiable, objectiu i replicable en qualsevol àmbit. Malgrat experimentar el PV una major extensió i millorar en termes tècnics, epistemològics, metodològics i professionals, a dia d'avui no tots els països desenvolupats l'empren ja que en ser una tècnica complexa en termes metodològics requereix d'un significatiu nivell científic. No obstant, encara que cal efectuar més estudis de validesa i fiabilitat i elaborar o adaptar més instruments indirectes psicomètrics, certes recerques han validat

empíricament la seva efectivitat obtenint resultats positius (Guija, Giner, Marín, Blanco i Parejo Merino). L'avaluació psicològica indirecta assoleix nivells més alts de precisió diagnòstica, similars a la directa, quan s'analitza la història familiar (Schneider et al., 2004), els trastorns afectius, l'alcoholisme (Thompson et al, 1982), el diagnòstic de depressió (Orvaschel et al., 1982), el trastorn bipolar, l'ansietat i l'abús de substàncies (Conner et al., 2001). Thompson et al. (1982) van concloure en el seu estudi com conjugues i fills faciliten dades més precises que els pares i germans, i segons Orvaschel et al. (1982), s'assoleix major nivell d'encert del diagnòstic indirecte en les dones que en els homes.

La majoria dels PC es realitzen als EUA per part de l'FBI on segons Witkin (1996) s'aplicaven al voltant de 1000 casos per any. El PC també s'utilitza amb força assiduitat al Regne Unit observant-se 242 casos entre 1981 i 1994 (Copson, op cit.). Malgrat no disposar d'estimacions exactes de la prevalença del PC en altres països, s'ha evidenciat el seu ús en Suècia, Finlàndia, Nova Zelanda, Sud-àfrica, Alemanya, Canadà, Irlanda, Malàisia, Rússia, Zimbabwe, Països Baixos, etc. Recordar que a la [figura 2 de l'annex A](#) s'efectua una comparativa entre diversos països sobre el seu ús. L'interès i estudi sobre el PC ha augmentat intensificant-se la seva literatura científica a través d'articles, revistes especialitzades i llibres (veure [figura 1 de l'annex C](#)). Alhora, la seva formació, consolidada des de fa dècades als EUA, s'ha difós a altres països. Quant a l'estudi de la seva precisió, aquests provenen principalment d'EUA en el si de l'FBI. Al 2001, un estudi sobre el contingut dels perfils penals va mostrar com només el 25% es tractava d'inferències sobre els trets de l'agressor, i que d'aquesta quarta part el 82% no havien estat demostrades, el 55% que no podien ser verificables, el 24% que eren ambigües i el 6% que contenia opcions oposades. També, les poques enquestes que han avaluat l'opinió de la policia respecte al PC el suggereixen útil per a les seves investigacions criminals. Una enquesta primerenca va evidenciar que el perfil era útil per resoldre el crim en el 46% dels quasi 200 casos on es va sol·licitar el PC de l'FBI (Pinizzotto, 1984). Pinizzotto (en Kocsis, 1997) efectua un estudi de precisió de 192 PC, on el 77% dels oficials de policia va declarar que era útil, però només el 17% va

afirmar que havia contribuït a determinar patrons del sospitós i un 6% que havia ajudat a identificar al criminal. Un estudi del 1993 als Països Baixos va concloure com 5 de cada 6 agents de policia consideraven útil en cert grau l'assessorament proporcionat pels perfiladors de l'FBI (Jackson et al.). Un estudi de 1995 va observar com el 83% d'una mostra de 184 policies en Regne Unit considerava útil el PC des del punt de vista operatiu i que el 92% el tornaria a demanar de nou (Copson, op cit.). Un estudi al Regne Unit per part de Gudjonsson et al. (1997), amb una mostra de més de cent casos criminals que van emprar PC, va evidenciar com un 83% dels policies el consideraven útil i que el tornarien a demanar, un 21% que havia contribuït a resoldre el cas, un 16% que havia ajudat a iniciar noves línies d'investigació i un 3% que havia contribuït a identificar a l'agressor. Es va concloure que el PC era útil en la investigació perquè permetia que els policies aconseguissin millor comprensió quant al crim i agressor i complementessin la seva experiència policial amb el saber i capacitat d'anàlisi del perfilador malgrat no facilitar dades noves ni rellevants per resoldre el cas. Un estudi del 2001 va mostrar com la majoria dels policies dels EUA considerava valuós el perfil (Trager et al.). Haines (en Eastwood et al., 2006) va estudiar la precisió de diversos perfils emprats en investigacions criminals canadenques on el 66% dels policies va exposar que el PC havia ajudat a la investigació, el 74% que havia fet prediccions exactes, el 69% que havia resultat útil, el 94% que havia ajudat a resoldre els casos, el 88% que era una adequada eina d'investigació i el 52% que havia facilitat noves línies d'investigació. Al 2007, una enquesta als policies canadencs va concloure que el 66% considerava que el perfil va ajudar a la investigació i la majoria va expressar que va efectuar prediccions precises (Snook et al.).

Hi ha estudis que mesuren la capacitat predictiva dels *profilers* professionals respecte als no *profilers* envers el PC comparant les aptituds d'acompliment mitjançant qüestionaris amb opció múltiple sobre casos delictius ja resolts. Els resultats mostren en general diferències insignificants entre ambdós. Així, malgrat que l'estudi de Pinizzotto i Finkel (1990) mostra major precisió en els perfiladors, dues metaanàlisis del 2007 són reveladores (Snook, et al., op cit.)

en mostrar dissimilituds insignificants entre ambdós grups i concloent que l'èxit del PC no sembla basar-se en el saber especialitzat de les idiosincràsies trobades en l'escena del crim, sinó en el nivell de formació del *profiler* en teoria criminològica. Tanmateix, Kocsis ha efectuat estudis de precisió del PC (Kocsis et al., 2000; Kocsis et al., 2002; Kocsis, 2004; etc.). En un estudi, els perfiladors van assolir un 46% de precisió, dades molt semblants als psicòlegs. Psicòlegs i estudiants van assolir puntuacions més altes que la dels policies, fet que denota la seva necessitat formativa. En un altre estudi, Kocsis et al. van evidenciar com grups de policies de distint nivell d'experiència van assolir tots ells poc percentatge de precisió de PC concloent que l'experiència policial no sembla vincular-se amb l'aptitud per efectuar perfils exactes (Kocsis, 2006).

CAPÍTOL 6. CONCLUSIONS

Històricament, la recerca sobre l'estudi del crim s'ha focalitzat en l'anàlisi del victimari i *l'iter criminis* en detriment del de la víctima i *l'iter victimae* atorgant així una menor notorietat a l'anàlisi victimològica a l'hora d'elaborar el PC. Fruit de l'auge de la **victimologia forense**, la investigació criminal té més en compte l'estudi de la víctima i la seva victimodinàmica a l'hora d'estudiar la comissió delictiva. El PV s'emmarca dins del PC (com a metodologia) i de l'AP (com a mètode indirecte de perfilació) i constitueix una avaluació psicològica reconstructiva i indirecta de totes les dades existents de la víctima a nivell biològic i psicosocial. Així, l'anàlisi victimològica afavoreix l'elaboració del PC de l'homicida a partir de la caracterització de la víctima i les circumstàncies i causes del seu decés atenent al vincle que pren la parella criminal fruit de la seva interacció espai-temporal abans, durant i després del crim impregnant evidències psicològiques de l'agressor en l'escena del crim, incloent en la víctima. Malgrat no poder expressar dades quantitatives concretes sobre el seu ús i èxit en l'homicidi, probablement es confirmaria la hipòtesi general del TFG en afavorir la confecció del PC de l'agressor complint-se així alhora les dues primeres hipòtesis específiques perquè entre víctima-homicida hi ha un lligam atenent a la seva trobada i interrelació, vincle que és el que permet conèixer com és el criminal a través de la víctima. I alhora, perquè l'AP i el PV són

anàlisis retrospectives de la víctima on s'obté informació sobre la seva vida i personalitat predient les causes i circumstàncies que envolten la seva mort.

S'han mostrat també els models i mètodes amb component victimològic i els principals límits del PV en el si policial i judicial complint-se la quarta hipòtesi específica i el segon objectiu específic del treball. En el si policial s'observen problemes de validesa i fiabilitat atenent a una metodologia no estructurada; una base epistemològica feble; la manca d'instruments d'avaluació psicomètrics indirectes; els alts costos temporals, tècnics i humans i nivells escassos de formació professional i d'equip tècnic; l'insuficient nombre d'estudis en general i sobre la seva fiabilitat, precisió i validesa; el fet que és relativament nou i d'implantació poc estès; el fet que el seu èxit depèn del crim ocorregut perquè ha de disposar de suficient vestigi conductual; i que no permet identificar al criminal sinó descriure una mena de perfil sobre ell. En el si judicial, el PV no es considera encara una prova acceptada en ser d'índole probabilística i no tenir garantides la fiabilitat i validesa. Així, malgrat sorgir avenços fruit d'una metodologia més sistematitzada com el VERA i MAPI, de millorar a nivell d'equip humà i tècnic, d'experimentar una major extensió d'ús i d'assolir resultats positius en avaluar la seva efectivitat; el seu ús i precisió en l'homicidi quant a cada país depèn sobretot del seu nivell de coneixement en termes de divulgació científica i desenvolupament tècnic, professional i metodològic en el si policial com a eina d'investigació criminal, on actualment no tots els països desenvolupats l'empren en ser una tècnica complexa en termes científics.

Quant a les aportacions que es desprenen d'aquest treball, una **primera** és com l'AP i el PV poden facilitar l'anàlisi de vinculació d'homicidis serials amb l'objectiu d'esclarir el delicte i arrestar al seu autor, on a partir de la recollida dels trets físics i psicosociològics de cada víctima d'homicidi s'efectua un sociograma integral per tal de realitzar un encreuament d'informació que interconnecti víctimes d'un mateix victimari, fet que possibilita establir un patró general de víctima, enllaçar homicidis i unificar el PC de l'assassí en sèrie per tal de capturar-lo, i fixar la zona on actua per tal de localitzar testimonis i

víctimes supervivents, i prevenir-ne de potencials si escau complint-se així la tercera hipòtesi específica. Una **segona aportació** és com l'estudi de la víctima des d'un fi investigatiu (l'anàlisi dels factors de la víctima que desencadenen l'homicidi) pot suggerir predictors que fonamentin les polítiques preventives de víctimes d'homicidis. Una **tercera aportació** és la necessitat d'elaborar en les avaluacions psicològiques reconstructives un protocol d'actuació únic amb una base metodològica sistematitzada i un cós teòric comú, a més d'elaborar i adaptar tests i tècniques d'avaluació indirectes i concretes eludint així les deficiències psicomètriques que es donen en emprar instruments directes no adients per l'avaluació retrospectiva com l'Inventari de Personalitat NEO-P-I-R i l'*Adjective Checklist* (ACL). Per últim, una **quarta aportació** fa referència a la proposta de dos models teòrics integradors sobre el PV recollits a la **figura 1**.

Factors que expliquen el vincle entre víctima-victimari:	Elements més rellevants a tenir en compte per confeccionar el perfil victimològic:
<ul style="list-style-type: none"> - Relació i coneixement entre ells. - Actituds entre els dos. - Percepcions entre ambdós. - Dinàmica d'ambdós (victimodinàmica i criminodinàmica). - Principi d'intercanvi de Locard. - Teoria de la consistència delictiva. - Tipus de víctima i el seu estil de vida. 	<ul style="list-style-type: none"> - Informació de la víctima a recollir i analitzar. - Fonts d'informació. - Reconstrucció de les últimes 24 hores. - Exposició de la víctima al risc de victimització. - Nivells de risc victimògen de la víctima i el seu vincle amb el perfil criminal. - Criteris de tria de la víctima i el seu nexa amb el perfil criminal. - Anàlisi del cadàver i escena del crim i el seu vincle amb el perfil criminal.

Figura 1. Models teòrics integradors sobre el perfil victimològic. Font: Elaboració pròpia.

Quant a la precisió del PC, mentre els estudis presentats mostren com els cossos policials sí els consideren útils, els perfiladors, en comparació amb altres grups estudiats, no semblen presentar nivells més significatius de precisió en l'elaboració del perfil calent més estudis al respecte; reelaborar els objectius del perfil en la investigació; i concretar quines aptituds, coneixements o processos incideixen en la precisió a l'hora d'elaborar perfils. Quant als qüestionaris emprats a diversos grups s'observen certes **crítiques**. En primer

lloc, els grups de perfiladors són menors als altres grups i alhora tots procedeixen del prisma FBI, fet que s'haurà d'efectuar estudis amb perfiladors amb formació diferent. Apart, els qüestionaris no avaluen la facultat d'elaborar un PC, sinó com els subjectes se'ls requereix que prediguin trets d'un agressor sense elaborar cap perfil triant certes respostes tancades. Malgrat ser útil a nivell metodològic per fer comparacions, no resulta vàlid ni adequat per conèixer degudament la precisió d'un PC. Així, encara que les opinions de la policia envers el PC són favorables, els perfiladors presenten un acompliment feble quan s'ha examinat la seva precisió elaborant perfils degut a que la majoria dels enfocaments del perfil es basen en una teoria obsoleta de la personalitat sense fort suport empíric, i sobretot en els trets de personalitat de l'agressor obviant els factors situacionals, i emprant predictors de conducta criminal inapropiats pel PC com els usats per mesurar la reincidència criminal.

En definitiva, calen millores en el PC (incloent l'AP/PV) d'homicida desconegut, fet que s'efectuïn seguidament certes propostes de millora assolint el darrer objectiu específic del treball. Quant a la precisió del PC calen més estudis que analitzin la precisió, fiabilitat i validesa emprant altres perfiladors i metodologies més directes. A més, malgrat exposar un recull teòric complet de l'AP i PV en l'homicidi d'autor desconegut assolint una comprensió integral del fenomen i complint-se l'objectiu general del treball, s'hagi corroborat empíricament que en termes generals són efectius i vàlids i s'hagi expressat el seu ús i rellevància per països (i del PC), s'observa respecte a l'homicidi una menor publicació científica sobre aquests en general i quant a la seva precisió i eficàcia no podent mostrar dades quantitatives per països sobre el seu ús, precisió i nombre d'estudis publicats degut a la menor notorietat que encara se li atorga al PV en l'homicidi a nivell pràctic i investigatiu, en comparació amb altres metodologies del PC, a més de la major focalització que l'AP encara mostra envers el suïcidi. De tot plegat es desprèn que el primer objectiu específic del treball no es compleix completament ja que malgrat demostrar de forma teòrica la rellevància de l'estudi de la víctima d'homicidi d'autor desconegut en la investigació criminal no s'ha assolit el mateix efecte en termes pragmàtics sent

la literatura científica sobre el tema massa teòrica calent més investigacions que plasmin dades quantitatives sobre el seu ús i precisió. De fet, en no existir encara un protocol d'actuació únic és inviable efectuar estudis més pràctics de precisió i validesa. Tanmateix, malgrat l'extensió pragmàtica del PC i del seu increment de literatura científica incloent sobre la seva precisió, aquest es troba encara en una **etapa preparadigmàtica** amb certs conflictes per solucionar. Cal major inversió en equip tècnic i major formació del perfilador en psicologia i investigació criminal (Hazelwood et al., 1999). Alhora, cal decidir si aplicar una metodologia inductiva, deductiva o mixta. També, en l'estudi retrospectiu de la víctima cal dissenyar i/o adaptar instruments d'avaluació psicomètrics indirectes per complementar l'entrevista no resultant apropiats els directes. A més, cal construir un protocol d'actuació elaborant un còs teòric comú i propi en ciències forenses i una metodologia estructurada. Totes aquestes millores reforçarà la seva validesa i fiabilitat, i per consegüent, la seva acceptació en el marc jurídic resultant les evidències aportades fruit d'un treball metodològic científic que les recolzi, siguin fiables i puguin ser contrastades durant la defensa oral.

BIBLIOGRAFIA

- Burgos, A. (2006). La autopsia psicològica. *Revista de Ciencias Jurídicas*, 110, 69-87.
- Canter, D. (2000). Psychological autopsies. A J. Siegel i P. Saukko (Eds.), *Encyclopedia of Forensic Sciences* (pp. 1-1440). Londres: AP (Elsevier).
- Ceballos, F. (2015). Aplicación forense de la autopsia psicológica en muertes de alta complejidad. *Anuario de Psicología Jurídica*, 25, 65-74.
- Ceballos, F. (2015). La autopsia psicológica en la investigación criminal: De la praxis clínica al campo forense. *Estudios Policiales*, 11 (1), 8-21.
- Cook, P. E., i Hinman, D. L. (1999). Criminal Profiling. *Science and Art. Journal of Contemporary Criminal Justice*, 15 (3), 230-241.
- Fariña, F., Arce, R., i Novo, M. (2015). ¿Qué es la Psicología Jurídica?. A F. Fariña, R. Arce i M. Novo (Eds.), *Psicología Jurídica* (pp. 9-20). Colección Psicología y Ley nº1. Sociedad Española de Psicología Jurídica y Forense. Galicia:Consellería de Xustiza, Interior e Administración Local Xunta de Galicia.

- Fattah, E. A. (2000). Victimology: Past, Present and Future. *Criminologie*, 33 (1), 17-46.
- Garrido, V. (2012). *Perfiles Criminales. Un recorrido por el lado oscuro del ser humano*. Barcelona: Ariel.
- Giner, C. A. (2011). Aproximación psicológica de la victimología. *Revista Derecho y Criminología*, 1, 25-54.
- Gómez, J. (2016). El uso de la autopsia psicológica para la comprensión y el esclarecimiento de muertes violentas. *Cuadernos de crisis y emergencias*, 1 (15), 98-107.
- González, J. L. (2015). La psicología criminalista en España: presente y futuro. *Papeles del Psicólogo*, 36 (2), 109-116.
- Hikal, W. S. (2013). La especialización de la victimología: ciencia y filosofía. Hacia las victimologías específicas. *VOX JURIS*, 26 (2), 43-55.
- Jiménez, J. (2012). *Manual práctico del perfil criminológico*. 2ª edició. Valladolid: Lex Nova.
- López, D. (2015). Propuesta de un modelo de autopsia psicológica para casos de suicidio. *Boletín Galego de Medicina Legal e Forense*, 21, 9-20.
- Lowe, A. (2002). Criminal profiling in the investigative process. *The National Legal Eagle*, 8 (6), 14-16.
- Maldonado, W. (2011). Consideraciones acerca del concepto "perfil criminal". *Duazary*, 8 (1), 115-119.
- Norza E., Merchán, L., Morales, L. A., i Meléndez, D. (2013). Perfilación criminológica: una revisión de la literatura y su aplicación en la investigación criminal en Colombia. *Revista Criminalidad*, 55 (3), 309-336.
- Núñez, J. (2010). *Victimología y violencia criminal. Un enfoque criminológico y psicológico*. 2ª edició. Colección Bibliográfica de Ciencias Jurídico Penales, nº7. La Paz: Academia Boliviana de Ciencias Jurídico Penales.
- Otín, J. M. (2010). *Psicología Criminal. Técnicas aplicadas de intervención e investigación policial*. 2ª edició. Valladolid: Lex Nova.
- Penalva, C., i Mateo, M. A. (2006). *Tècniques qualitatives d'investigació*. Alacant: Universitat d'Alacant.
- Presentación, J.A., Ventura, M.E., Canet, A., i Presentación, C. (2004). La

autopsia psicológica en medicina legal y forense. *Boletín Galego de Medicina Legal e Forense*, 13, 7-12.

- Redondo, S., i Martínez, A. (2012). *Psicología criminal*. Barcelona: FUOC.

- Rodríguez, L. (2002). *Victimología: Estudio de la víctima*. Sèptima edició. Mèxic: Porrúa.

- Rodríguez, L. (2008). La elección de la víctima. *EGUZKILORE*, 22, 155-168.

- Rodríguez, R. (2011). La perfilación criminal como técnica forense en la investigación del homicidio intencional con autor desconocido. *Revista de la Escuela de Medicina Legal*, 16, 4-13.

- Sevilla, H. I. (2015). *Iter Victimae*. Centro para el estudio y prevención de la delincuencia (CRÍMINA). Universidad Miguel Hernández de Elche. Extret el 18 de març de 2017 des de

<http://crimina.es/crimipedia/wp-content/uploads/2016/05/Iter-victimae.pdf>

- Snook, B., Gendreau, P., Bennell, C., i Taylor, P. J. (2008). Criminal Profiling. Granfalloon and Gobbledygook. *Skeptic*, 14 (2), 42-47.

- Soto, J. E. (2014). *Manual de Investigación Psicológica del Delito. El Método Vera*. Madrid: PIRAMIDE.

- Torres, R. I. (2007). Autopsia psicológica. Evaluación crítica y su aplicabilidad en el ámbito forense. *Anuario de Psicología Jurídica*, 17, 111-130.

- Turvey, B. E. (2014). *Forensic Victimology. Examining Violent Crime Victims in Investigative and Legal Contexts*. Second Edition. Oxford: AP (Elsevier).

- Velasco, C. M. (2014). La psicología aplicada a la investigación criminal. La autopsia psicológica como herramienta de evaluación forense. *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 16, 1-41.

- Viana, I. (2013). El primer perfil psicológico de Hitler, en pleno Helocausto. ABC. Obtingut el 6 d'abril de 2017 des de

<http://www.abc.es/20120316/archivo/abci-hitler-informe-psicologico-murray-201203151308.html>

- Zaykowski, H., i Campagna, L. (2014). Teaching Theories of Victimology. *Journal of Criminal Justice Education*, 25 (4), 452-467.

ANNEXOS

ANNEXOS A. CAPÍTOL 2: ESTAT ACTUAL DE LA QÜESTIÓ

Autor	Model
Cesare Lombroso (1870)	L'autor confecciona un model basat en les característiques físiques del criminal (1870): criminals nats (primitius), dementes (malalts mentals) i <i>criminaloides</i> (la resta).
George B. Philips (1888)	Es tracta del <u>Model Ferida</u> (1888), on a partir dels trets de les ferides es pot determinar el PC del victimari.
Thomas Bond (1888)	La primera referència històrica sobre PC data de l'any 1888 a Anglaterra per part d'un metge cirurgià (Thomas Bond) sobre l'assassí en sèrie Jack l'Esbudellador (Alcaraz, s.f.) on a partir de l'equiparació entre les víctimes i les seves ferides va perfilar el MO i els trets més característics de l'agressor.
Henry Murray (1943) i Walter Langer (1945)	Més enfocat amb la perfilació psicològica, l'Oficina Estratègica d'EUA (ara <i>Central Intelligence Agency</i> (CIA)) va demanar a psiquiatres com Murray i Langer efectuar perfils psicològics d'Adolf Hitler en el si de la Segona Guerra Mundial.
Ernst Kretschmer (1955)	Es relaciona amb un model basat en els <u>trets físics del criminal</u> (1955), on l'autor a partir de l'anàlisi de milers de casos classifica als delinqüents entorn els trets físics: leptosòmic (prim i alts; furts), atlètic (musculosos i forts; delictes violents), pícnic (baixos i grassos; enganys i fraus) i mixt.

Figura 1. Models i referències històriques més rellevants sobre el perfil criminològic. Fonts: Jiménez, J. (2012). *Manual práctico del perfil criminológico*. 2ª edició. Valladolid: Lex Nova; Maldonado, W. (2011). Consideraciones acerca del concepto "perfil criminal". *Duazary*, 8 (1), 115-119; Norza E., Merchán, L., Morales, L. A., i Meléndez, D. (2013). Perfilación criminológica: una revisión de la literatura y su aplicación en la investigación criminal en Colombia. *Revista Criminalidad*, 55 (3), 309-336; Viana, I. (2013). El primer perfil psicológico de Hitler, en pleno Holocausto. *ABC*. Obtingut el 6 d'abril de 2017 des de <http://www.abc.es/20120316/archivo/abci-hitler-informe-psicologico-murray-201203151308.html>

“Figura 1” “Continuació”

Autor	Model
<p>James Brussel (1957)</p>	<p>Psiquiatres i psicòlegs van començar a col·laborar amb els cossos policials quan aquests van percebre que l'autor d'un crim rellevant podia presentar un trastorn o malaltia psiquiàtrica efectuant així un perfil de personalitat criminal molt enfocat en la psicopatologia i trastorns de personalitat. En aquest sentit, va ser rellevant l'aportació del psiquiatra Brussel en efectuar el primer perfil psicològic criminal, en aquest cas, d'un bombarder de Nova York al 1957 (<i>el boig de les bombes</i>) a partir de l'anàlisi de l'escena del crim. Atenent a l'exactitud d'aquest perfil i pertinent captura, la tècnica del PC va assolir gradualment major acceptació i demanda atorgant-li significativa credibilitat i afavorint la col·laboració de psicòlegs i psiquiatres amb la policia (Garrido, 2007), principalment quant als homicidis en sèrie d'autor desconegut.</p>
<p>Canter (1985)</p>	<p>Canter coopera amb l'<i>Scotland Yard</i> emprant la psicologia ambiental i experimental per confeccionar el PC d'un violador a Londres al 1985.</p>

País	Ús
Països anglosaxons	El Regne Unit i EUA són els països que més han emprat el PC i més han experimentat avenços sobre el tema. Hi ha unitats especialitzades de perfilació criminal en països com EUA, Austràlia, Canadà, Anglaterra i Holanda, on a més, la divulgació bibliogràfica i científica sobre el tema està potenciant la difusió del coneixement i ús de la tècnica arrel del món (Turvey, 2008, 2012).
EUA	Es tracta del país on més s'ha desenvolupat i perfeccionat la perfilació criminal. El seu ús ja no es restringeix a assassins i agressors sexuals en sèrie, sinó també a criminalitat comuna, delinqüència organitzada, terrorisme, violència domèstica, entre d'altres. A través de l'FBI i diverses agències s'efectuen perfilacions i formació. No obstant, la seva aplicació en jutjats és encara reduïda, fet que denota que la seva acceptació en aquest àmbit és restringida no percebant-la vàlida ni confiable.
Anglaterra	Com explica Morales (2003), és especialment destacat en la història general del <i>criminal profiling</i> l'aportació del psicòleg David Canter que va col·laborar amb la policia <i>Scotland Yard</i> , atenent a una sèrie d'atacs i violacions a dones a Londres cap al 1985. Com explica el mateix Canter (1995), va aplicar coneixements de la Psicologia ambiental i experimental per confeccionar el PC d'aquest agressor contribuint a reduir el nombre de sospitosos i facilitar el seu arrest. A partir d'aquesta experiència, Canter lidera una exhaustiva línia d'investigació sobre les contribucions de la psicologia experimental en la investigació criminal (Psicologia Investigadora). També rellevant és el fet que al 1992, l' <i>Association of Chief Police</i> (ACPO) va considerar factible el desenvolupament de la confecció del PC en el si policial com a eina operacional.
Canadà	S'ha desenvolupat una rellevant línia d'investigació en base a models matemàtics com és el software confeccionat per Rossmo en el si del perfil geogràfic per determinar el lloc on resideix un criminal serial desconegut.

Figura 2. Comparativa entre països sobre l'ús del perfil criminològic. Font: Norza E., Merchán, L., Morales, L. A., i Meléndez, D. (2013). Perfilación criminológica: una revisión de la literatura y su aplicación en la investigación criminal en Colombia. *Revista Criminalidad*, 55 (3), 309-336

“Figura 2” “Continuació”

País	Ús
Austràlia	Es poden destacar les obres de Kocsis i el seu equip sobre la validesa i fiabilitat on s'ha verificat el nexa entre aptituds dels perfiladors i la precisió dels mateixos (Kocsis, 2003, 2004).
Països hispans	Espanya és el país que més publicacions científiques i traduccions a l'espanyol d'obres rellevants ha efectuat. A Llatinoamèrica, la credibilitat i ús de la perfilació criminal és encara escàs evidenciant-se un desenvolupament científic molt restringit, i alhora, en disposar d'escasses dades en els expedients judicials complica l'estudi i identificació de certes variables.
Mèxic	Malgrat emprar-se el PC en l'estudi d'homicidis serials, encara no s'evidencia confecció de coneixement a partir de recerques amb mostres significatives.
Argentina	Cal destacar figures com les psicòlogues Maria Laura Quiñones i Paula I. Aramburu en la generació de PC principalment quant als homicidis, i alhora l'Associació Argentina de Psicologia Jurídica i Forense on professionals del sector estan efectuant nombrosos estudis delictius, entre els quals figura la tipologia de victimaris i PC.
Xile	El PC ha guanyat pes en el país assessorant a la Fiscalia i Policia en delictes d'homicidis i suïcidis afavorint la resolució de crims. Alhora, existeix un increment dels articles científics en el país sobre la perfilació criminal. Encara que s'ha guanyat pes en el desenvolupament teòric i acadèmic de la tècnica, les implementacions i aplicacions pràctiques encara no són tan rellevants.
Colòmbia	La tècnica és molt poc emprada per la seva escassa disponibilitat de temps en els processos d'investigació (Vargas i Artunduaga, 2010) i el poc coneixement general d'aquest en el si investigador i judicialitzador.

“Figura 2” “Continuació”

País	Ús
Espanya	<p>Cap als anys 90 succeeix una sèrie d'assassinats i violacions comportant que nombrosos criminòlegs i psicòlegs es documentin a través de fonts americanes i angleses sobre el PC i comencin a confeccionar publicacions en espanyol sobre el tema. Es destaquen aportacions de figures com el professor Vicente Garrido (Garrido i López, 2006; Garrido, 2007, 2012) a l'hora d'estendre en castellà l'aplicabilitat del <i>criminal profiling</i> en la investigació criminal. Abans del S. XXI, agremiacions emfatitzen la manca d'interès, coneixement, aplicació i mesures per part de les forces policials competents de la investigació quant a l'eina del PC. No obstant, ja en el S. XXI s'assoleix major desenvolupament del PC a Espanya afavorit, en part, pel sorgiment al 2009 de la <u>Societat Espanyola d'Investigació de Perfils Criminològics</u> (SEIPC), organisme que quant a la perfilació criminològica determina les seves directrius, divulga informació científica (revista <i>El Perfilador</i>) i forma a professionals habilitats per efectuar-la. També es destaca el mètode <u>Víctima, Escena del Delicte, Reconstrucció del Delicte i Autor</u> (VERA) elaborat per l'inspector Juan Enrique Soto, cap del Cós Nacional de Policia i de la Secció d'Anàlisi de Conducta de la Unitat Central d'Intel·ligència Criminal; i la confecció de perfils psicosocials de criminals per part de la Secció d'Anàlisi del Comportament Criminal de la Unitat Tècnica de Policia Judicial juntament amb la Facultat de Psicologia de la Universitat Autònoma de Madrid. En l'actualitat, les forces i cossos de seguretat disposen de Brigades d'Anàlisi de Conducta tant en el Cós Nacional de Policia com a la Guàrdia Civil, policies autònomes, i fins i tot, en algunes Polícies locals. Encara que majoritàriament restringeixen el seu ús als crims serials, també l'empren en certes investigacions d'homicidis o assassinats simples, o en delictes per violència de gènere.</p>

País	Ús
EUA	EUA és on s'usa i s'ha emprat històricament amb major assiduïtat l'AP en les investigacions degut en part, a diferència d'Espanya on no s'ha estès gaire, a que la investigació criminal en termes d'anàlisi psicològica, com les de caire reconstructiva (com l'AP), presenta una àmplia experiència històrica a EUA en investigacions, aplicacions, anàlisis, tècniques i procediments.
Europa	A Europa, el primer estudi d'AP se situa a Anglaterra entre el 1966-69 on es va examinar una mostra de 100 supòsits de possible suïcidi amb l'objectiu de determinar la causa mèdic-legal com possibles accidents. S'observa un ús i difusió significatius als països nòrdics.

Figura 3. Breu comparativa entre països sobre l'ús de l'autòpsia psicològica. Fonts: Ceballos, F. (2015). Aplicación forense de la autopsia psicológica en muertes de alta complejidad. *Anuario de Psicología Jurídica*, 25, 65-74; Gómez, J. (2016). El uso de la autopsia psicológica para la comprensión y el esclarecimiento de muertes violentas. *Cuadernos de crisis y emergencias*, 1 (15), 98-107; Jiménez, J. (2012). *Manual práctico del perfil criminológico*. 2ª edició. Valladolid: Lex Nova; López, D. (2015). Propuesta de un modelo de autopsia psicológica para casos de suicidio. *Boletín Galego de Medicina Legal e Forense*, 21, 9-20; Presentación, J.A., Ventura, M.E., Canet, A., i Presentación, C. (2004). La autopsia psicológica en medicina legal y forense. *Boletín Galego de Medicina Legal e Forense*, 13, 7-12; Torres, R. I. (2007). Autopsia psicológica. Evaluación crítica y su aplicabilidad en el ámbito forense. *Anuario de Psicología Jurídica*, 17, 111-130; Velasco, C. M. (2014). La psicología aplicada a la investigación criminal. La autopsia psicológica como herramienta de evaluación forense. *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 16, 1-41.

“Figura 3” “Continuació”

País	Ús
<p>Espanya</p>	<p>Com s'ha comentat, a Espanya, la psicologia criminal emfatitzada en l'AP no ha tingut un desenvolupament estès iniciant-se el seu estudi cap als anys 80 del segle passat destacant autors rellevants com Santiago Redondo, Vicente Garrido, Margarita Diges, entre d'altres. Així, a diferència de països com EUA, Espanya no presenta una àmplia experiència en l'anàlisi, aplicacions de tècniques ni processos sobre avaluacions psicològiques reconstructives (com l'AP). En relació a l'ús de l'AP a Espanya s'ha de destacar dos d'importants, un efectuat per l'Agrupació de Tràfic de la Guàrdia Civil l'any 1999 a partir d'entrevistes estructurades on es pretenia estudiar la causa de mort per accident de tràfic, i l'altre al 2004 pel Servei de Psicologia de la Guàrdia Civil (Vidal et al.) a partir d'entrevistes semiestructurades on es pretenia estudiar la causa de mort per suïcidi. En aquest sentit, malgrat observar-se major difusió sobre l'AP al país espanyol, no ha assolit la rellevància pertinent. En definitiva, mentre que en altres països comentats, l'AP s'empra amb assiduitat, a Espanya el seu ús és més aviat nul com a tècnica o mètode estructurat atenent a la manca d'especialització teòrica i metodològica del psicòleg en aquest àmbit; la manca d'eines vàlides al si espanyol que possibilitin precisar de forma fiable els supòsits de mort ambigua; i la insuficient existència de treballs a Espanya que defineixin i expliquin aquest procés. És cert que l'AP i el PV requereixen d'un elevat nivell científic però alhora permeten millorar substancialment la qualitat científic-tècnica i la professionalitat de la investigació criminal, fet que Espanya hauria de potenciar el seu ús.</p>

“Figura 3” “Continuació”

País	Ús
Llatinoamèrica	<p>A diferència d'Espanya, també s'ha estès darrerament la seva pràctica a Llatinoamèrica, on un dels països hispanoamericans amb major aplicació de l'AP, a més d'altres com Colòmbia, Costa Rica i Xile però de forma més emergent, és Cuba on el Ministeri de Salut Pública i l'Institut de Medicina Legal de Cuba va confeccionar el seu propi model, el <u>Model d'AP (MAP)</u>, el qual atén a víctimes de suïcidi, d'homicidi i d'accidents de trànsit. Han anat efectuant diverses versions (MAP-I, MAP-II,...), fins actualment establir el <u>Model d'AP Integrat (MAPI, en endavant)</u> elaborat per Teresita Garcia-Pérez al 1999 en l'Institut de Medicina Legal de l'Havana (Cuba). El MAPI és el model més complet emprat a l'actualitat. A més, el model MAPI, i versions antigues, s'han anat propagant fora de Cuba, principalment per països llatinoamericans com Mèxic, Hondures, Costa Rica i Xile. Quant a Mèxic, des de finals de 1994 s'usa amb èxit a l'hora de resoldre casos civils i penals per part de la Direcció de Serveis Pericials de la Procuradoria General de Justícia de l'Estat de Querétaro. Quant a Xile, des de 1997 s'empra per part dels serveis mèdic-legals per a l'estudi de suïcidis. Respecte a Hondures, la direcció de Medicina Forense va incorporar la tècnica en 1998 per a casos civils i penals, principalment per resoldre morts dubtoses, equívokes o pendants d'investigar. I quant a Costa Rica, a partir de 1999 el MAPI va ser inclòs dins de les tècniques disponibles per a investigar homicidis per part del Ministeri Públic (Rodríguez, 2010).</p>

Autor	Categories
Litman	Va confeccionar un llistat bàsic incloent elements com l'estil de vida, trets de personalitat, estressors actuals, malalties mentals i comunicació d'idees suïcides emfatitzant-se en els darrers dies i hores.
Schneidman (1969, citat per Esbec et al. (1994))	Schneidman estableix una sèrie de categories per efectuar l'AP a partir d'una entrevista oberta o semi-estructurada: identificació de la víctima; els detalls de la defunció; resum de la història vital; història de morts familiars; descripció dels trets de personalitat i estil de vida; patrons de resposta davant l'estrès; empipades, pressions, tensions o aptitud per anticipar problemes; paper de l'alcohol i drogues en la seva vida; vincles interpersonals; fantasies, somnis, pensaments, premonicions i pors; variacions en els costums, rutines, alimentació, patrons sexuals, entre d'altres, abans de la mort; fracassos, millores, èxits, plans, etc.; avaluacions d'intencionalitat suïcida; avaluació de letalitat; resposta dels subjectes que van rebre la notícia del decés; i comentaris addicionals i especials.
Ebert (1987)	L'autor considera adequat avaluar una sèrie de factors de la víctima a l'hora de realitzar l'AP: història de consum de drogues i d'alcohol; notes de suïcidi; altres texts escrits per la víctima; llibres seus o que hagi llegit; vincles maritals o de parella; estat d'ànim; estressors psicosocials; comportament previ al decés que indiqui pretensió de suïcidi; llenguatge mòrbid de la víctima en vídeos, escrits, etc.; història mèdica i psiquiàtrica incloent nivell intel·lectual, aptituds per fer front als problemes, entre d'altres; informes de l'autòpsia i d'altres relatius a la policia científica com de l'escena del crim; avaluació dels possibles motius pels quals es va poder suïcidar o va ser objecte d'homicidi; reconstrucció dels fets efectuats el dia abans del decés; historia familiar de morts; història educacional, militar i laboral; i coneixement dels diversos mètodes que poden ocasionar mort.

Figura 4. Aportacions rellevants de categories metodològiques de l'autòpsia psicològica. Fonts: Garrido, V. (2012). *Perfiles Criminales. Un recorrido por el lado oscuro del ser humano*. Barcelona: Ariel; Gómez, J. (2016). El uso de la autopsia psicológica para la comprensión y el esclarecimiento de muertes violentas. *Cuadernos de crisis y emergencias*, 1 (15), 98-107; Presentación, J.A., Ventura, M.E., Canet, A., i Presentación, C. (2004). La autopsia psicológica en medicina legal y forense. *Boletín Galego de Medicina Legal e Forense*, 13, 7-12; Torres, R. I. (2007). Autopsia psicológica. Evaluación crítica y su aplicabilidad en el ámbito forense. *Anuario de Psicología Jurídica*, 17, 111-130.

“Figura 4” “Continuació”

Autor	Categories
Young (1992)	En base a Schneidman (1969) estableix quinze categories: identificació dades personals de la víctima; detalls de la defunció; història familiar i de morts familiars; models familiars de resposta davant l'estrès; tensions i problemes passats i presents; història d'alcohol i drogues en el si familiar; vincles interpersonals; fantasies, somnis, pensaments i temptatives de suïcidi o accidents previs a la mort; variacions en els costums, <i>hobbies</i> , alimentació, patrons sexuals, entre d'altres, abans de la mort; plans de vida; avaluacions d'intencionalitat suïcida; taxa de letalitat; reaccions de l'entorn en rebre la notícia de la mort; i comentaris i anotacions especials.
Annon (1995)	Annon estipula un mètode amb quatre passos: estudi exhaustiu de l'escena del crim i dels mitjans gràfics pertinents; anàlisi dels documents existents quant a l'escena del crim incloent atestat policial, testimoniatges, informe d'autòpsia i altres exploracions; documents biogràfics de la víctima abans del decés com dades d'índole acadèmic, mèdic, mental i laboral, entre d'altres; i entrevistes amb testimonis, familiars, amics, companys de feina, etc.
Gelles (1995)	L'autor proposa que s'emfatitzi en tots aquells aspectes de la víctima que suposen variacions espontànies quant a problemes de conciliació de la son, problemes físics, minves d'apetit o molèsties digestives, variacions de libido, entre d'altres. L'autor també considera rellevant el fet d'estudiar diversos aspectes com interessos personals, <i>hobbies</i> , estil d'enfrontament i de comunicació, relacions interpersonals, història vital (familiar, conjugal, laboral, militar, mèdica, psiquiàtrica, de substàncies, etc.), conflictes del passat, estatus financer, antecedents de comportament suïcidi, etc. Gelles també considera important que l'entrevistat hipotetitzi sobre la causa de la mort. Un cop recollida i estudiada la informació s'efectua un informe que compti amb les dades d'identificació, descripció del fet i problemes vinculats, informació sobre la història de la víctima incloent victimització prèvia i la conclusió final de la causa de la mort.

“Figura 4” “Continuació”

Autor	Categories
Proença (2000)	<p>Basant-se en la categorització efectuada per Schneidman (1969) proposa les següents categories a partir d'una entrevista semi-estructurada de 40 preguntes on pretén analitzar la possible causa per suïcidi o efectuar estudis de risc suïcida (empra metodologia quantitativa): salut física; experiència familiar; consum de drogues; estil de vida; antecedents a nivell mèdic, psiquiàtric i psicològic; adaptació social; i conductes afavoridores de mort.</p>
Torres (2007)	<p>La següent proposta està basada en el treball de Gelles (1995) però adaptat per Torres (2007), on s'estipulen certes dimensions (realitat-irrealitat, activitat-passivitat, adhesivitat-evitació i dependència-independència) amb les següents categories: història vital; historial mèdic a nivell físic i mental; percepció de l'entrevistat quant a la víctima; antecedents de la víctima; vida sentimental de la víctima amb les pertinents parelles; història familiar àmpliament estudiada; conflictes o situacions d'estrès, reaccions a aquest i pertinent aptitud de resposta davant d'aquest; històric a nivell laboral, militar, acadèmic, financer i legal; consum d'alcohol i drogues; intents suïcides; variacions conductuals i d'estat d'ànim; relacions interpersonals; contactes amb institucions; circumstàncies de la mort; explicacions dels entrevistats quant a la mort de la víctima; dades complementàries; dades relacionades amb la intenció suïcida; i components concrets de la defunció. Torres efectua l'estudi a partir d'una entrevista semiestructurada emprant aquestes 24 categories comentades, 182 preguntes guia i complementant-se amb certes escales de diagnòstic (escala de letalitat del decés, d'avaluació d'activitat social i laboral, entre d'altres) per tal d'assolir dades més vàlides i fiables.</p>

ANNEXOS B. CAPÍTOL 4: CONTINGUT DE LA REVISIÓ DOCUMENTAL

Autor	Tipologia
Mendelsohn	Caracteritza les víctimes en: víctima totalment innocent; provocadora; per ignorància; per imprudència; voluntària; agressora; com única culpable; i imaginària.
Hans Von Hentig	Va efectuar diverses classificacions de víctimes atenent als seus factors de risc afavoridors de la seva victimització. Una primera és l'efectuada en el seu treball <i>The Criminal and his Victim</i> (1948) en termes psicobiosocials resultant 13 tipus de víctimes. Una altra és l'efectuada en la seva obra <i>Crime: Causes and Conditions</i> (1947) atenent a la seva situació; impulsos i eliminació d'inhibicions, facultat baixa de resistència; i propensió a ser víctima; amb les pertinents subdivisions. Per últim, també les va classificar de la següent forma (1964): persona jove; dona; ancià; retardat mental, drogoaddicte, dement i alcohòlic; immigrants i minories; depressiu; cobdiciós; capritxós; solitaris i abandonats; torturador; i bloquejat, exclòs i agressiu.
Schafer	Considera que les víctimes poden afavorir la comissió delictiva, i per tant, ser responsables. Les classifica en (1977): no relacionades amb el criminal; provocadores; precipitadores; biològicament dèbils; socialment dèbils; autovictimitzades; i polítiques.
Abdel Ezzat Fattah	En el seu treball <i>Quelques problemes poses a la justice penale par la victimologie</i> (1966) classifica a les víctimes en aquelles que no tenen cap responsabilitat i les que sí en tenen part (la víctima desitjosa o suplicant; la víctima que consent lliurement; i sense consentiment). En l'obra <i>Towards a Criminological classification of Victims</i> (1967) les classifica en víctima no participant; latent o predisposada; provocativa; participant; i falsa.

Figura 1. Tipologies de víctimes més rellevants segons diversos autors. Fonts: Jiménez, J. (2012). *Manual práctico del perfil criminológico*. 2ª edició. Valladolid: Lex Nova; Giner, C. A. (2011). Aproximación psicológica de la victimología. *Revista Derecho y Criminología*, 1, 25-54; Núñez, J. (2010). *Victimología y violencia criminal. Un enfoque criminológico y psicológico*. 2ª edició. Colección Bibliográfica de Ciencias Jurídico Penales, nº7. La Paz: Academia Boliviana de Ciencias Jurídico Penales; Rodríguez, L. (2002). *Victimología: Estudio de la víctima*. Sèptima edició. Mèxic: Porrúa.

“Figura 1” “Continuació”

Autor	Tipologia
Henderson	L'autor, cap al 1985, les va classificar inicialment en víctimes precipitadores que afavoreixen la comissió delictiva i víctimes propenses que inconscientment la fomenten. Particularment les va classificar en: completament innocents/ideals; per ignorància o de culpabilitat menor; tan culpable com el victimari o víctima voluntària; més culpable que el criminal o víctima provocadora; i víctima culpable, infractora, imaginària o simuladora.
Landrove	Classifica a les víctimes en funció del nexa participació/infungibilitat vs no participació/fungibilitat (1990) resultant les següents (1998): víctima no participant o fungible; participant o infungible; familiar; col·lectiva; especialment vulnerable; simbòlica; i falsa víctima.
Garcia de Pablos	Classifica a les víctimes en (2001): víctima per delictes imprudents contra la vida i salut; de negligències professionals; d'agressions sexuals; de violència i maltractaments domèstics; de terrorisme; massa i macroprocessos.
Neuman	Considera que en certs cops la víctima facilita la seva victimització i, en base al seu treball <i>Victimología y control social: las víctimas del sistema penal</i> (1994) les classifica en: víctimes individuals amb actitud victimal dolosa o sense; familiars; col·lectives; de la societat; i supranacional.
Peris	Classifica a les víctimes en: participants (per imprudència, provocadores i voluntàries); falses víctimes (simuladora i imaginària); i ocultes.
Marta González	Realitza una classificació de víctimes a partir de les existents: víctima participant; per imprudència; provocadora; voluntària; falsa; simuladora; imaginària; i oculta.
Zaffaroni	Quant a la vulnerabilitat a la victimització, l'autor classifica a les víctimes en (1989): víctimes primàries i víctimes primàries secundàriament victimitzades per la selecció institucional.

“Figura 1” “Continuació”

Autor	Tipologia
Jiménez de Asúa	Classifica a les víctimes en indiferents/indefinides i determinades (resistents i coadjuvants).
Sellin i Wolfgang	En base a la classificació de Sellin en victimització primària, secundària i terciària, i al vincle víctima-victimari, Sellin i Wolfgang classifiquen la víctima en funció d'una victimització (1964): primària; secundària; terciària; mútua; i no victimització.
Lola Aníyar de Castro	Classifica a les víctimes en: víctima singular o col·lectiva; de delicte o de si mateixa; per tendència, reincident, professional o habitual; i culposa, conscient o dolosa.
Gulotta	L'autor efectua una primera classificació de víctimes (1971): víctima simuladora (conscient o inconscient); accidental; i participant (provocadora, imprudent o voluntària). I una classificació ulterior en la seva obra <i>La Vittima</i> (1976): víctima falsa (simuladora o imaginària); i autèntica/real (fungible (accidental o indiscriminada) i no fungible o participant (imprudent, alternativa, provocativa o voluntària)).
Stanciu	En base als factors victimògens, l'autor classifica a les víctimes en: víctimes de naixement; dels pares; de la civilització; de l'Estat; i de la tècnica.
Ponti	Classifica a les víctimes en passives (simbòliques o equivocades) i actives (pel paper exercit o per inversió del paper exercit).
Jakovljevic	Les classifica en (1985): víctimes de delictes tipificats en la llei comú; d'accidents; de terrorisme; de desastres naturals; i de conflictes armats.
Marchiori	Les classifica en (1990): víctimes pertanyents al grup familiar del criminal; conegudes per l'autor; i desconegudes pel criminal.

ANNEXOS C. CAPÍTOL 5: RESULTATS DE LA REVISIÓ DOCUMENTAL

Tipologia	Descripció
Articles	Es va fer una consulta a diverses bases de dades <u>d'articles científics</u> cercant per la paraula <i>criminal profiling</i> en el títol evidenciant els següents resultats: 804 resultats en la base de dades <i>ScienceDirect</i> ; 87 resultats en la de <i>Medline</i> ; i 138 resultats en la de <i>SAGE Journal Online</i> .
Revistes especialitzades	S'exposen les principals <u>revistes</u> en les quals s'han publicat articles científics concrets sobre <i>Criminal Profiling</i> des del 2005 al 2010: <i>Aggression and Violent Behavior</i> ; <i>Criminal Behaviour and Mental Health</i> ; <i>Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling</i> ; <i>Legal and Criminological Psychology</i> ; <i>Psychiatry, Psychology and Law</i> ; <i>Psychology, Crime and Law</i> ; <i>Psychology, Public Policy and Law</i> ; <i>Criminology and Criminal Justice</i> ; <i>International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology</i> ; <i>Journal of Experimental Criminology</i> ; <i>Journal of International Criminal Justice</i> ; <i>Legal and Criminological Psychology</i> ; i <i>Medicine, Science and the Law</i> .

Figura 1. Breu recull de literatura científica del perfil criminal. *Nota.* Encara que aquest recull no plasma degudament l'actualitat ja que la font és del 2012 i no mostra de forma integral tots els estudis científics existents, sí evidencia i constata l'augment del seu interès i consegüent estudi. Fonts: Recuperat de Jiménez, J. (2012). *Manual práctico del perfil criminológico*. 2ª edició. Valladolid: Lex Nova; Lloc web Amazon, consulta a 11 i 23 de maig de 2017, de <https://www.amazon.com>

“Figura 1” “Continuació”

Tipologia	Descripció
<p>Llibres</p>	<p>S'exposen els principals <u>llibres</u> publicats (22 en total) des del 2005 al 2010 amb títol referit al <i>Profiling: Criminal Profiling, Third Edition: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis</i> (Turvey, 2008); <i>Profiling Violent Crimes: An Investigative Tool</i> (Holmes i Holmes, 2005); <i>Criminal Profiling: Developing an Effective Science and Practice</i> (Law and Public Policy: Psychology and the Social Sciences) (Hicks i Sales, 2006); <i>Criminal Profiling: Principles and Practice</i> (Kocsis, 2006); <i>The Forensic Psychologist's Casebook: Psychological Profiling and Criminal Investigation</i> (Alison, 2005); <i>Criminal Profiling: International Theory, Research, and Practice</i> (Kocsis, 2007); <i>Profiling Hackers: The Science of Criminal Profiling as Applied to the World of Hacking</i> (Chiesa, Ducci i Ciappi, 2008); <i>Investigative Psychology: Offender Profiling and the Analysis of Criminal Action</i> (Canter i Youngs, 2009); <i>Criminal Profiling (Crime Scene Science)</i> (Davis, 2007); <i>Careers in Criminal Profiling (Careers in Forensics)</i> (Levy, 2008); <i>Solving Crimes Through Criminal Profiling (Graphic Forensic Science)</i> (Shone i Spender, 2008); <i>The Science of Criminal Profiling: All Killers Have Their Own Modus Operandi</i> (Patherick et al., 2005); <i>Offender Profiling: An Introduction To The Sociopsychological Analysis Of Violent Crime (American Series in Behavioral Science and Law)</i> (Palermo i Kocsis, 2005); <i>Criminal Profiling (Forensic Science Investigated 2)</i> (Steffoff, 2010); <i>Principles of Geographical Offender Profiling (Psychology, Crime and Law)</i> (Canter i Youngs, 2008); <i>Serial Crime, Second Edition: Theoretical and Practical Issues in Behavioral Profiling</i> (Petherick, 2009); <i>Applications of Geographical Offender Profiling (Psychology, Crime and Law)</i> (Canter i Youngs, 2008); <i>Offender Profiling in the Courtroom: The Use and Abuse of Expert Witness Testimony</i> (Ebsike, 2008); <i>Profiling Serial Killers: And Other Crimes in South Africa</i> (Pistorius, 2006); <i>Offender Profiling</i> (Keppel, 2006); <i>Criminal and Investigative Psychology Topics in Applied Psychology</i> (Canter, 2008); <i>i Profiling: The Psychology of Catching Killers</i> (Owen, 2010).</p>

“Figura 1” “Continuació”

Tipologia	Descripció
<p>Llibres</p>	<p>L'anterior recull de llibres és extret d'un dels quadres presentats en l'obra de Jiménez (2012) <i>Manual práctico del perfil criminológico</i> amb font d'<i>Amazon.com</i> (cercant per <i>profiling</i>). En l'actualitat, s'ha realitzat una consulta similar a <i>Amazon.com</i> a 11 de maig de 2017 evidenciant 2543 resultats (secció de <i>llibres</i> i cercant per <i>profiling</i>) referits al nombre total de llibres amb títol relacionat amb el PC, on sembla observar-se un increment d'aquests en la matèria. S'ha de destacar la menor notorietat que se li atorga a l'estudi del PV efectuant la mateixa consulta a <i>Amazon.com</i> a 23 de maig de 2017 evidenciant només 45 resultats (secció de <i>llibres</i> i cercant per <i>psychological autopsy</i>) referits al nombre total de llibres existents amb títol relacionat amb l'AP, on la majoria tracten sobre el suïcidi.</p>